

Uluslararası
Çalışma
Örgütü

► ILO Türkiye Ofisi

► Türkiye’de Kooperatiflerin Yönetişim ve Sürdürülebilirlik Kapasitelerinin Artırılması Webinar Serisi Raporu

Hazırlayanlar
Genç İşi Kooperatif

Copyright © Uluslararası Çalışma Örgütü 2021

İlk basım yılı 2021

Uluslararası Çalışma Örgütü yayınları, Telif Hakları Evrensel Sözleşmesi 2. Protokolü kapsamındaki telif haklarından yararlanır. Yine de, kaynak belirtilmek şartıyla izin almadan yayınlardan kısa alıntılar çoğaltılabilir. Çoğaltma ve çeviri hakları için ILO Publications (Rights and Licensing), International Labour Office, CH-1211 Cenevre 22 İsviçre adresine veya e-posta yoluyla rights@ilo.org adresine başvuruda bulunulmalıdır. Uluslararası Çalışma Örgütü bu tür başvuruları memnuniyetle karşılamaktadır.

Kütüphaneler, kurumlar ve bir çoğaltım hakları kuruluşuna kayıtlı olan diğer kullanıcılar, bu amaçla kendilerine verilen lisanslara uygun şekilde kopyalar oluşturabilirler. Ülkenizdeki yetkili çoğaltım hakları kuruluşunu bulmak için www.ifrro.org adresini ziyaret edebilirsiniz.

Türkiye’de Kooperatiflerin Yönetişim ve Sürdürülebilirlik Kapasitelerinin Artırılması Webinar Serisi Raporu

Yazarlar: Genç İşi Kooperatif

Yayına Hazırlayanlar: Billur Pınar Eskioğlu, Ayşe Turunç Kankal, Gamze Orhun

Uluslararası Çalışma Örgütü – Ankara, 2021

ISBN: 9789220349731 (Web PDF)

ILO yayınlarında Birleşmiş Milletler’in uygulamaları doğrultusunda kullanılan tanımlamalar ve bu yayınlar içindeki materyal sunumları, herhangi bir ülke, bölge veya toprağın veya bunların makamlarının yasal statüsüyle veya bunların sınırlarıyla ilgili olarak Uluslararası Çalışma Örgütü’nün herhangi bir görüşünün ifadesini hiç bir şekilde teşkil etmez.

İmzalı makalelerde, çalışmalarda ve diğer katkılarda ifade edilen görüşlerin sorumluluğu tamamen kendi yazarlarına aittir ve yayın içinde ifade edilen görüşlerin Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından bir onamasını teşkil etmez.

Firmaların ve ticari ürünlerin ve süreçlerin adlarına yapılan göndermeler bunların Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından bir onayı anlamına gelmez; belli bir firmanın, ticari ürünün veya sürecin adının belirtilmemesi ise bunların onaylanmadığına dair bir işaret değildir.

ILO yayınları ve dijital ürünleri hakkında daha ayrıntılı bilgi için www.ilo.org/publns adresini ziyaret edebilirsiniz.

Çevrimiçi yapılan anket ile odak grup görüşmelerinde ifade edilen görüşlerin sorumluluğu tamamen kendi yazarlarına aittir ve yayın içinde ifade edilen görüşlerin Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından bir onamasını teşkil etmez.

Bulgular neticesinde yöneltilen soruların cevapları ilgili Kurum Temsilcilerinin onayı alınarak hazırlanmıştır, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün görüşlerini yansıtmamaktadır.

ILO Türkiye Ofisi tarafından basılmıştır.

ILO Türkiye Ofisi

Ferit Recai Ertuğrul Caddesi No:4, 06450 Oran, Ankara

Bu rapor Türkiye’de geçici koruma sağlanan Suriyeliler (GKSS), uluslararası baŖvuru ve statü sahipleri (UK) ve ev sahibi topluluk mensuplarının ortak olduğu kooperatiflerin, kamu kurumlarına yönelik önceliklendirme esasına dayalı olarak sorularını tespit etmeyi amalar¹. Sorular dört ana boyutta hazırlanmıŖtır, bunlar:

- Kooperatif ortaklarının birbirleriyle olan iliŖkisi,
- Kooperatif ortaklarının tüzel kiŖilik olarak kooperatifle olan iliŖkisi,
- Tüzel kiŖi olarak kooperatifin kamu kurumları ile olan iliŖkisi,
- Tüzel kiŖi olarak kooperatifin piyasa ile olan iliŖkisi.

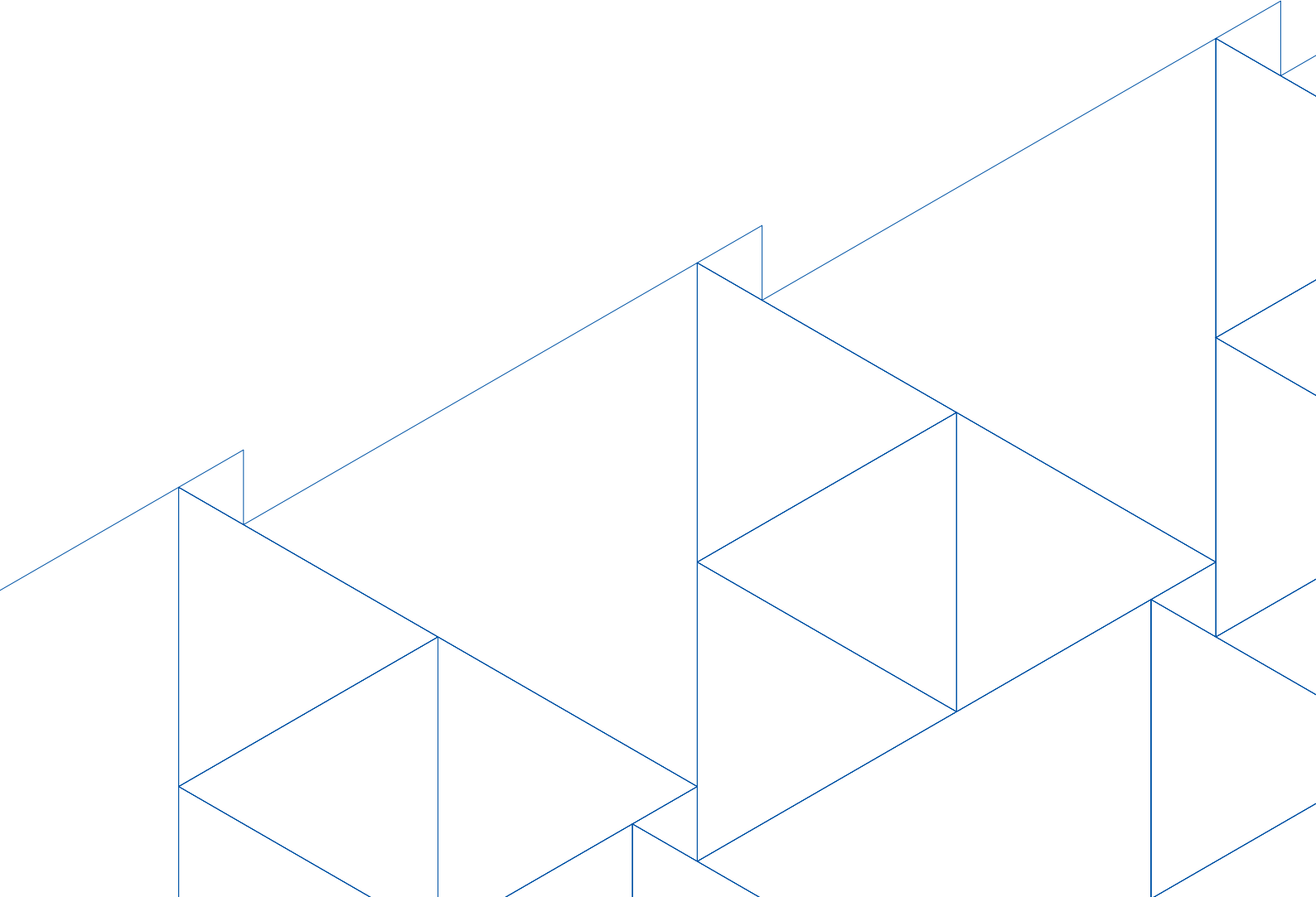
AraŖtırma kapsamında Demografik Bilgilere iliŖkin 10 soruya ve Kooperatifçilik Farkındalığına iliŖkin 11 ifadeye 4’lü likert ölçeği kullanılarak yer verilmiŖtir. AraŖtırma yönteminin ikinci aŖaması katılımcıların bilgi düzeyini ölçmeyi amağlayan 24 seçenekli ve 1 açık uçlu bilgi sorusundan oluŖmaktadır. AraŖtırmanın evreni 303 mülteci ve ev sahibi topluluk mensuplarının ortak olduğu kooperatiflerin ortak ya da potansiyel ortaklarından oluŖmaktadır. Kota örneklem uygulanan bu araŖtırmada toplam 119 yanıt toplanmıŖtır. Türkiye genelinde yer alan kooperatiflerin araŖtırmaya katılımını dengeli tutabilmek için toplam örneklem sayısı üzerinde ağırlıklandırma yapılarak her bir kooperatiften araŖtırmaya katılacak ortak sayısının dağılımı hesaplanmıŖtır.

Türkiye genelinde mülteci ve ev sahibi topluluk mensuplarının ortak ya da potansiyel ortak olduğu 12 kooperatifin toplam 303 ortağı evren olarak kabul edilerek araŖtırma hazırlığı yapılmıŖtır. Kooperatiflerin ortak/potansiyel ortak dağılımlarına göre yapılan ağırlıklandırmaya göre hedeflenen katılımcı sayısı 6 kooperatifte (%50) hedefin üzerinde, 3 kooperatifte (%25) hedefe yakın oranda ve yalnızca 3 kooperatifte (%25) hedefin yarısının altında olmuŖtur.

¹ Raporun geri kalan kısmında GKSS ve UK kısaltmalarını belirtmek yerine, kullanım kolaylığı bakımından bu grup “mülteci” sözcüğü ile tanımlanacaktır. Bu iki grup arasında karŖılaŖtırmalı veri olması durumunda ise her iki grup ilgili kısaltmalar kullanılarak belirtilecektir.

Temel Bulgular

- AraŖtırmaya 12 farklı kooperatif, 9 farklı ilden katılmıŖtır.
- AraŖtırmaya katılanların %56’sı Arapça, %42’si Türkçe ve %2’si Farsça anadil seçeneklerini tercih ederek ankete katılmıŖtır.
- AraŖtırmaya katılan kiŖilerin %51’i geçi koruma sağlanan Suriyeliler (GKSS), %45’i ev sahibi topluluk üyeleri ve %4’ü uluslararası koruma baŖvuru sahibi veya statü sahibi kiŖilerdir (UK).
- AraŖtırmaya katılan kooperatiflerin 3’ü (%25) Mardin, 2’si İzmir (%17) illerindedir. Diğer kooperatiflerin tümü farklı illerde faaliyet göstermektedir.
- AraŖtırmaya katılan kooperatiflerin 1’i Tarım ve Orman Bakanlığı’na diğer 11’i ise Ticaret Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyetlerini yürütmektedir.
- AraŖtırmaya katılan kooperatiflerin 1’i Ticaret Bakanlığı’na bağlı Hizmet Kooperatifi türüdür, diğer 10’u Kadın GiriŖimi, Üretim ve İŖletme Kooperatifi türüdür.
- AraŖtırmaya katılan kooperatiflerin %33’ü Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yer almaktadır.

Araştırmaya Katılan Kooperatifler

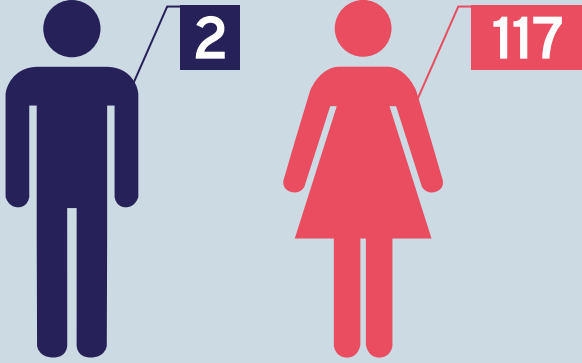
► Tablo 1. Araştırmaya katılan kooperatiflerin listesi ve örneklem dağılımı

Kooperatif Ünvanı	Hazırlık-Planlanan				Gerçekleşen			
	İl	Ortak	Oran	Örneklem	Türkçe	Arapça	Farsça	Oran
SADA Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi	Gaziantep	48	15,84%	19	3	33	1	31,93%
Meryem Kadın Girişim Üretim ve İşletme Kooperatifi	Adana	37	12,21%	15	6		1	5,04%
Cemre Kadın Girişimi ve İşletme Kooperatifi	Eskişehir	26	8,58%	10	4			3,36%
KEKİK Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Kooperatifi	Mardin	10	3,30%	4	8	1		7,56%
EKİP (Etkin Kadın İş Platformu) Kadın Kooperatifi	İstanbul	25	8,25%	10		4		3,36%
HALKA Temizlik İşleri Hizmet Kooperatifi	İzmir	10	3,30%	4	2	3		4,20%
KÜME - Kadınlar için Üretim Merkezi	Mersin	20	6,60%	8	6	7		13,45%
ANKA Kooperatifi	Ankara	21	6,93%	8	8	4		10,08%
Bir Dünya Üreten Kadın Projesi	Mardin	7	2,31%	3		2		1,68%
Turna Kadın Girişimi, Üretim ve İşletme Kooperatifi	İzmir	40	13,20%	16	6	3		8,40%
Orhanlı Kadın Girişimi, Üretim ve İşletme Kooperatifi	Bursa	23	7,59%	9	8	2		8,40%
Topraktan Tabağa Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Mardin	36	11,88%	13		3		2,52%
		303		119	51	62	2	

- Planlanan örneklemin üzerinde katılım
- Planlanan örneklemin yarısı kadar katılım
- Planlanan örneklemin yarısından az katılım

Demografik Bilgiler

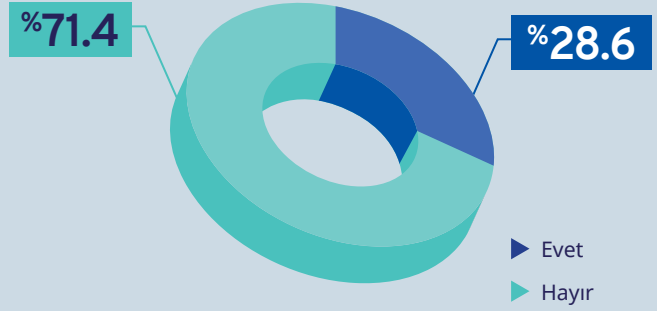
► Grafik 1. Araştırmaya katılan kişilerin demografik bilgilerini içeren infografik

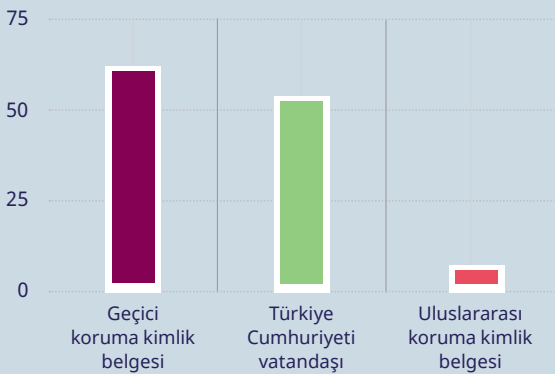
41.6

Araştırmaya katılanların
yaş ortalaması

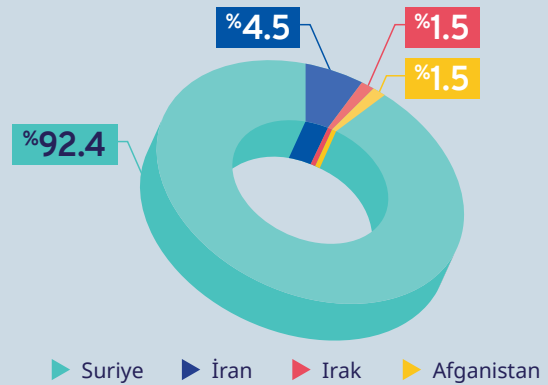
**Kooperatifinizin Yönetim
ya da Denetim Kurulu’nda
sorumluluğunuz var mı?**

**Kimlik belgenizde yazdığınız
şekilde statünüz nedir?**

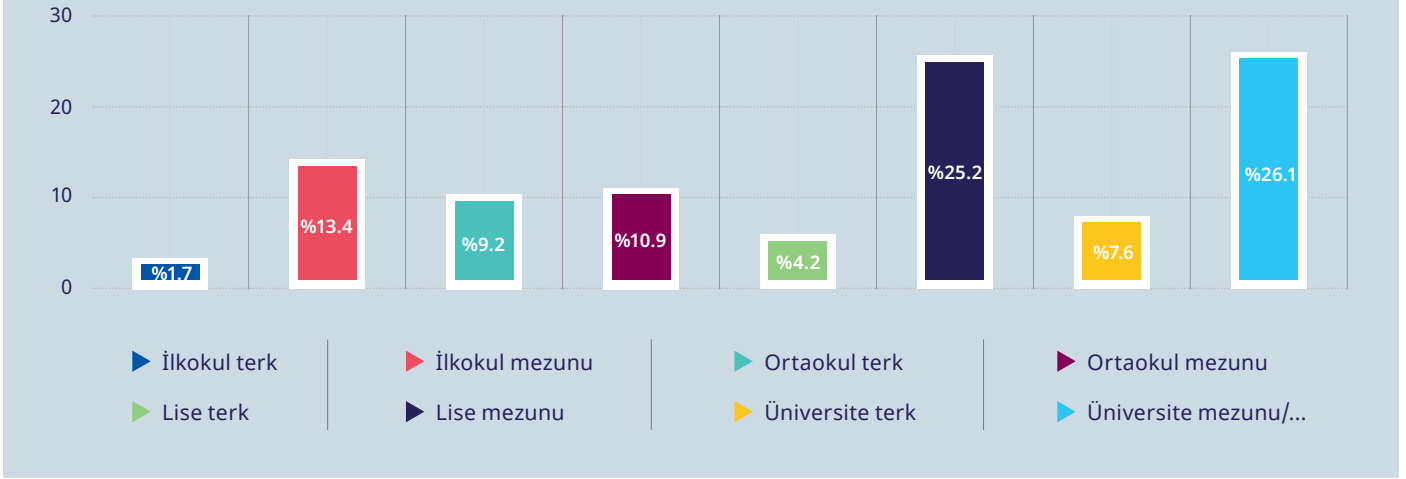
**T.C Vatandaşları dışında
olanların uyrukları**

2 kişinin engellilik durumu bulunmaktadır.
10 kişi Türkiye’de engellilik raporu almıştır. Bu kişinin ortopedik engeli ile birlikte %67 görme engeli bulunmaktadır.

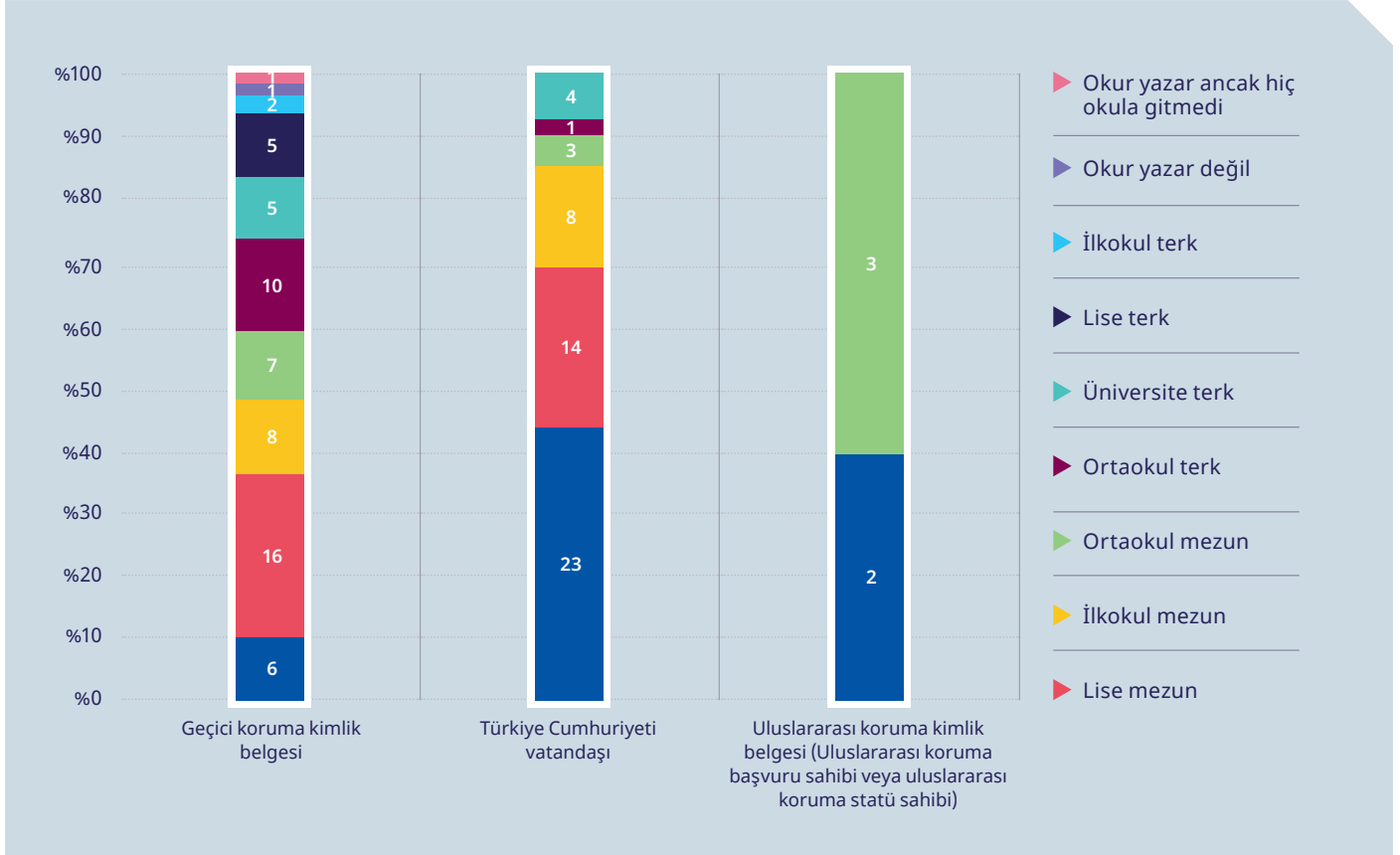
Eğitim Durumu

► Grafik 2. Araştırmaya katılanların eğitim durumu dağılımı

Uyruk bazında incelendiğinde, ev sahibi kooperatif ortaklarının %43’ünün üniversite mezunu olduğu ve GKSS’lerde bu oranın %10, UK’larda ise %40 olduğu görülmektedir. TÜİK Ulusal Eğitim İstatistikleri ile karşılaştırıldığında, 2019 yılı itibarıyla Türkiye nüfusunun %13,9’u olduğu ve kooperatif ortakları arasında Türkiye ortalamasının çok üzerinde üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Benzer şekilde karşılaştırma yapıldığında AFAD tarafından 2016 yılında yapılan araştırma (https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/suriyeli_multeci.pdf) kapsamında Türkiye’de bulunan GKSS’lerin %9,1’inin üniversite mezunu olduğu ve kadınlar içerisinde bu oranın %6,8’e gerilediği görülmektedir. Benzer şekilde üniversite terk ve lise mezunu oranı Suriyeli kooperatif ve ev sahibi kooperatif ortakları için %34 ile Türkiye ortalamasının (%20,8) ve Suriyeli mültecilerin ortalamasının (%11,0) oldukça üzerindedir. Bu veriler doğrultusunda genel bir değerlendirme yapıldığında kooperatif ortağı mülteci kadınların da ortalamanın üzerinde eğitim seviyesine sahip olduğu görülmektedir.

Uyruk Bazında Eğitim Durumu

Üniversite mezunlarının eğitim gördükleri alanlar incelendiğinde 2 kişinin birden fazla bölümde eğitim gördüğü tespit edilmiştir. En fazla eğitim görülen alandan en az eğitim görülen alana göre sıralama yapıldığında tablo aşağıdaki gibidir:

► Tablo 2. Üniversite mezunu olanların mezun oldukları bölümlerin dağılımı

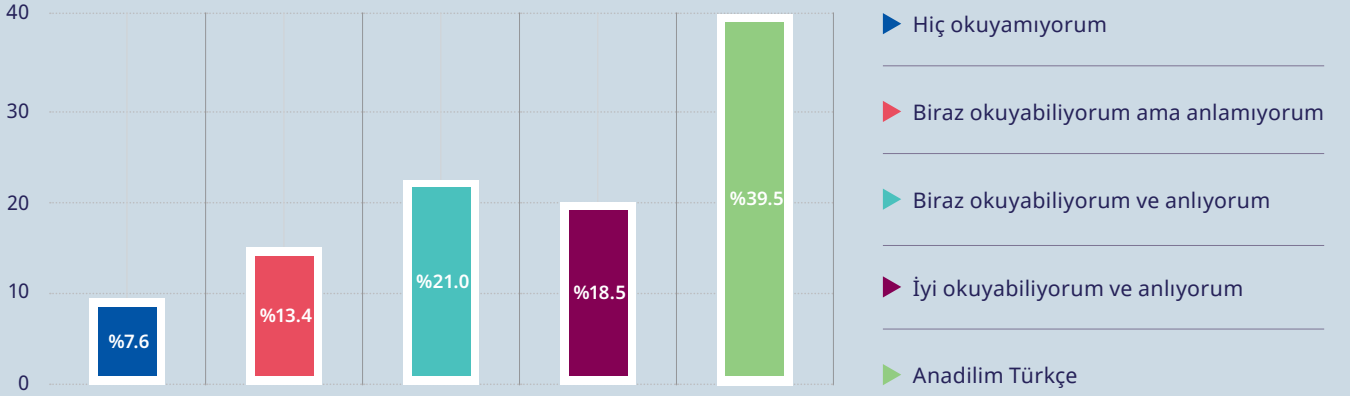
İşletme	6
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	4
Gıda Mühendisi	3
Psikoloji	2
Gastronomi	2
Sanat	2
Diğer Bölümler	Ekonomi, Eğitim Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Hukuk, Tarih, Mimarlık, Acil Durum ve Afet Yönetimi, Fransız Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Sosyoloji, Seramik, Antropoloji, Muhasebe, Çocuk Gelişimi, İslami Çalışmalar

► İnternete erişim sıklığı (Katılımcılar birden fazla seçenek işaretleyebilmiştir.)

- a. İnternete erişimi olan kişisel telefonum var %51,2
- b. İnternete erişimi olan kişisel bilgisayarım var %1,6
- c. Evde internet bağlantım var % 45,3
- d. Ev veya mobil internet bağlantım yok %0,8

Türkçe Bilgisi

► Grafik 3. Araştırmaya katılanların Türkçe Bilgisi dağılımı

Anadili Türkçe olanların oranı **%39,5** ve Türkçeyi biraz okuyabilen, anlayabilenlerin oranı **%21,0**'dir. Öte yandan Türkçeyi hiç okuyamayan veya biraz okuyabilen ancak anlayamayan katılımcıların oranı da **%21,0** olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uyruk Bazında Çalışma Durumu

► Grafik 4. AraŖtırmaya katılanların gemiŖte çalışma durumu

Uluslararası koruma kimlik belgesi (Uluslararası koruma baŖvuru sahibi veya uluslararası koruma statü sahibi)

► 4

► 1

Türkiye Cumhuriyeti vatandaŖı

► 37

► 16

Geçici koruma kimlik belgesi

► 23

► 37

► Evet, çalıştım

► Hayır, çalışmadım

AraŖtırmaya katılanların **%54,6’sı** (65 katılımcı) daha önce ülkesinde çalışmıŖtır. Çalışanların en fazla yer aldığı meslekler arasında öğretmenlik, sekreterlik, gıda mühendisliği/üretim, sağlık sektörü, kuaförlük, satıŖ-pazarlama, tekstil ve ofis hizmetleri alanları bulunmaktadır.

Uyruk bazında incelendiğinde, ev sahibi kooperatif ortaklarının %70’i daha önce çalışmıŖ olduğunu beyan ederken, GKSS’ler için bu oranın %38, UK’lar için %80 olduğu görölmektedir. Bu veriler iŖığında kooperatif ortağı olmuş veya olmayı düşünerek GKSS’lerin %62’si kooperatifler aracılığıyla ilk defa istihdam olanağına eriŖim sağlamaktadır.

Kooperatif Ortaklarının Birbirleriyle ve Kooperatif Tüzel Kişiliği ile Olan İlişkisi

► Tablo 3. Kooperatif ortaklarının birbiriyle ve kooperatif tüzel kişiliği ile olan ilişkisi değerlendirmeleri

	İlişki Durumları	a= Katılıyorum	b= Katılmıyorum	c= Kararsızım	d= Bu konuda fikrim yok			
					a	b	c	d
1	Kooperatifin nasıl bir yapı olduğunu ve kuruluş amacını biliyorum ve benimsiyorum.			Genel	90%	0%	9%	1%
				Ev Sahibi	100%	0%	0%	0%
				Mülteciler	82%	0%	17%	1%
2	Bir kooperatifin ortakları arasındaki ilişkiyi düzenleyen ana metnin sözleşme olduğunu biliyorum.			Genel	91%	1%	4%	4%
				Ev Sahibi	96%	0%	0%	4%
				Mülteciler	86%	1%	8%	5%
3	Ortağı olduğum kooperatifin ana sözleşmesini okudum.			Genel	78%	2%	9%	11%
				Ev Sahibi	77%	0%	6%	17%
				Mülteciler	79%	3%	12%	6%
4	Kooperatifimizdeki tüm ortaklar işleri ve oluşan kazancı “adaletli” ve “eşit işe eşit ücret” şeklinde paylaşır. (Açıklama: “eşit işe eşit ücret = aynı işi yapanlar aynı ücreti almaktadır.”)			Genel	92%	2%	3%	3%
				Ev Sahibi	98%	0%	0%	2%
				Mülteciler	88%	3%	6%	3%
5	Kooperatifimizdeki çalışmalar (ürün ve/veya hizmetler) bireysel değil kolektif üretilir. (Açıklama: Kolektif = Bir arada, hep birlikte)			Genel	96%	0%	3%	1%
				Ev Sahibi	100%	0%	0%	0%
				Mülteciler	92%	0%	6%	2%
6	Kooperatifimizin geleceğini ilgilendiren konularda olası çatışmaları çözebilmek ve “ortak karar” alabilmek için geliştirmiş olduğumuz araç/yöntemler bulunmakta.			Genel	85%	0%	12%	3%
				Ev Sahibi	89%	0%	7%	4%
				Mülteciler	82%	0%	15%	3%
7	Kooperatifçiliğin yedi evrensel ilkesini biliyorum.			Genel	70%	2%	19%	9%
				Ev Sahibi	87%	0%	4%	9%
				Mülteciler	56%	3%	32%	9%
8	Bir kooperatifin ortakları arasındaki ilişkiyi düzenleyen farklı ana sözleşme tiplerine/çeşitlerine internet üzerinden rahatlıkla erişebiliyorum.			Genel	66%	4%	13%	17%
				Ev Sahibi	77%	6%	2%	15%
				Mülteciler	58%	3%	21%	18%
9	Bir kooperatifin nasıl kurulabileceğine dair bilgilere internet üzerinden rahatlıkla erişebiliyorum.			Genel	79%	4%	12%	5%
				Ev Sahibi	85%	7%	4%	4%
				Mülteciler	74%	2%	18%	6%
10	İçinde bulunduğum kooperatifin ana sözleşmesine internet üzerinden veya fiziken (basılı evrak) rahatlıkla erişebiliyorum.			Genel	63%	8%	21%	8%
				Ev Sahibi	85%	2%	4%	9%
				Mülteciler	45%	12%	35%	8%
11	Kooperatif ortakları, vergi borçları da dahil olmak üzere birbirlerinin şahsi borçlarına da fakedirler.			Genel	32%	42%	11%	15%
				Ev Sahibi	30%	60%	2%	8%
				Mülteciler	35%	29%	18%	18%
12	Kooperatif ortakları, kooperatifin faaliyet alanına giren mal ve hizmet üretimi işlerinde kooperatif dışında çalışamazlar.			Genel	45%	27%	17%	11%
				Ev Sahibi	28%	36%	17%	19%
				Mülteciler	59%	21%	17%	3%
13	Kendi milliyetimden olmayan kooperatifimiz ortakları ile etkili iletişim kurabiliyorum.			Genel²	85%	2%	8%	3%
				Ev Sahibi	83%	2%	5%	4%
				Mülteciler	86%	2%	9%	3%

² Katılımcıların %2’si yalnızca bu soru için tanımlanmış olan “diğer” seçeneğini işaretlemiştir, “diğer” seçeneği işaretleyenlerin tamamı ev sahibi topluluktur.

Bu bölümde katılımcılara, kooperatif ortaklarının birbirleriyle ve kooperatif tüzel kişiliği ile olan ilişkisine ait sorular yöneltilmiştir. İlgili sorulara verilen yanıtlara göre, katılımcıların kooperatif yapısına genel olarak hâkim oldukları söylenebilir. Katılımcıların en az **%90**’ının, kooperatifin kuruluş amacını bildiği, ana sözleşmeden haberdar olduğu ve kooperatifin üretim ve bölüşüm ilişkilerine aşina olduğu görülmektedir.

Buna karşın, odak grup görüşmesinde, kooperatif ortaklarının neye göre ücret kazanacaklarını bilmedikleri, pozitif gelir gider farkının bölüşüm kıstaslarına hâkim olmadıkları ifade edilmiştir. Araştırmaya katılanların cevaplarına uyruk bazında bakıldığında sayıca az da olsa “eşit işe eşit ücret” alınmadığını veya bu konuda kararsız olduğunu belirten mülteci ortaklar bulunmaktadır. Ev sahibi topluluk arasında “eşit işe eşit ücret” alındığını belirtenler %98 iken mültecilerin cevaplarına bakıldığında %88 ile aradaki makasın açıldığı görülmektedir.

- Katılımcıların en az **%80**’i, kooperatifte ortak karar alma mekanizmaları kullanıldığını, kooperatif kuruluşu ile ilgili bilgilere rahatlıkla eriştiğini ve kooperatif içinde sağlıklı ve etkili iletişim kurabildiğini belirtmiştir. Buna karşın odak grup görüşmesinde şu ifade edilmiştir: “Birisini gelip bir soru yönelttiğinde öne atılan mülteci değil Türkiyeli oluyor. Eşitler arasında daha eşit olan! Bu durum sahiplenmeyi engelliyor. Suriyeli ortaklar kendini sadece işçi olarak görüyor ve oradan kurtulmak istiyor. Aidiyet hissetmiyor.”
- Öte yandan araştırmaya göre, katılımcıların yaklaşık **%30**’unun, kooperatifçiliğin 7 evrensel ilkesi, farklı ana sözleşme tiplerine rahatlıkla erişim ve içinde bulunduğu kooperatifin ana sözleşmesine rahatlıkla erişim konularında kararsız kaldığı veya fikri olmadığı görülmüştür. Uyruk bazında incelendiğinde ankete katılan ev sahibi topluluk mensupları ile mültecilerin cevapları arasında oldukça önemli farklar olduğu görülmektedir. Örneğin mültecilerin yalnızca %56’sı kooperatifçiliğin 7 evrensel ilkesini bildiğini, %41’i bu konuda kararsız olduğunu veya bir fikri olmadığını beyan ederken ev sahibi topluluk mensuplarının %87’si kooperatifçiliğin 7 evrensel ilkesini bildiğini beyan etmektedir.
- Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu bir kooperatifin nasıl kurulabileceğine dair bilgilere internet üzerinden rahatlıkla erişebilirken (%79) ortağı oldukları veya olacakları kooperatifin ana sözleşmesine internet üzerinden veya fiziken (basılı evrak) görece daha zor (%63) erişebildikleri görülmektedir. Bu durum uyruk bazında incelendiğinde ev sahibi topluluk her iki soruda da %85 erişim sağlayabildiklerini ifade ederken, mülteciler için bu oran kooperatif kuruluşuna ilişkin bilgilere erişimde %74’e, içinde buldukları kooperatiflerin ana sözleşmelerine erişim konusunda ise %45’e düşmektedir. Türkçe yetkinlik durumuyla karşılaştırıldığında bunun etkisi olduğu görülse de anadili Türkçe olan veya çok iyi okuyup anlayabildiğini belirten katılımcılar arasında da bu oran %59 ile ev sahibi topluluk üyelerinin oldukça gerisinde kalmaktadır.
- Bunlara ek olarak katılımcıların **yarısından fazlasının**, kooperatif borçları (ör. vergi yükümü) ve şahsi borçlar arasındaki bağlantıyı tam olarak bilmediği veya yanlış algıladığı görülmüştür. Ev sahibi topluluk arasında soruya doğru cevabı verenlerin oranı %60 iken mülteciler arasında soruya yanlış cevap verenler ile kararsızlar ve bu konuda fikri olmayan katılımcıların oranı %71’dir.

- Kooperatifin faaliyet alanına giren konularda, kooperatif ortaklarının kooperatif dışında çalışabileceği ile alakalı soruya da katılımcıların yalnızca %27’si doğru yanıt verebilmiştir. Uyruk dağılımına bakıldığında ev sahibi topluluk üyelerinin %36’sı mültecilerin ise %21’inin doğru cevap verdiği görülmektedir.
- Kendi milliyetinden olmayan kooperatif ortakları ile etkili iletişim kurabiliyorum ifadesine Türkiye Cumhuriyet vatandaşlarından üç kişi “diğer” seçeneğini işaretleyerek ayrıntılı yanıt vermiştir ve buna göre:
 - Kurabilirim amaç aynı, işletmenin yararına ise kesinlikle etkili iletişim kurulur.
 - Her zaman kuramıyorum ama yardım almaya çalışıyorum.
 - Farklı dil konuştuğumuz için üçüncü bir kişiye ihtiyaç duyuyorum.

Kooperatif Tüzel Kişiliğinin Kamu Kurumları ile Olan İlişkisi

► Tablo 4. Kooperatif tüzel kişiliğinin kamu kurumlarıyla olan ilişkisine dair bilgi seviyesi

	a= Doğru	b= Yanlış	c= Kararsızım	d= Bu konuda fikrim yok		
	İlişki Durumları	Uyruk	a	b	c	d
1	Bir kooperatif ortağının kooperatifte Sosyal Güvenlik Kurumu’na (SGK) kayıtlı olarak istihdam edilmesi mümkündür.	Genel Ev Sahibi Mülteciler	57% 68% 48%	12% 9% 14%	18% 4% 30%	13% 19% 8%
2	Bir kooperatif yönetim kurulu üyesinin SGK’ya kayıtlı olarak istihdam edilmesi mümkündür.	Genel Ev Sahibi Mülteciler	54% 57% 51%	12% 11% 14%	18% 8% 27%	16% 24% 8%
3	Kooperatifte SGK’ya kayıtlı olmadan ücret almak hiçbir koşulda mümkün değildir.	Genel Ev Sahibi Mülteciler	29% 17% 38%	36% 60% 17%	17% 6% 27%	18% 17% 18%
4	Bir kooperatifte SGK’ya kayıtlı olarak istihdam edilmesi planlanan bir yabancı uyruklu şahıs için çalışma izni almak gerekir. Bu izin kooperatif tarafından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında alınır.	Genel Ev Sahibi Mülteciler	43% 49% 39%	8% 8% 8%	28% 13% 41%	21% 30% 12%
5	Bir kooperatifte geçici bir işte sınırlı süreyle çalışan bir yabancı uyruklu kişiye gider makbuzu ile ödeme yapılabilir. Bunun için çalışma izni almak gerekmez.	Genel Ev Sahibi Mülteciler	36% 38% 35%	14% 19% 11%	26% 11% 39%	24% 32% 15%
6	Kooperatif ortakları kooperatifin muhtemel borçlarının tamamından şahsi olarak da sorumludur.	Genel Ev Sahibi Mülteciler	56% 57% 58%	18% 30% 7%	9% 2% 15%	17% 11% 20%
7	Bir şahıs, kooperatif ortağı olarak hak ve sorumlulukları ile ilgili hiçbir kamu kurumundan bilgi ve rehberlik hizmeti alamaz.	Genel Ev Sahibi Mülteciler	25% 11% 37%	49% 74% 30%	10% 0% 18%	16% 15% 15%
8	Bir şahsın, kooperatif ortaklığına girmesi veya kooperatif ortaklığından çıkması devletin onayına tabidir.	Genel Ev Sahibi Mülteciler	27% 21% 32%	44% 60% 32%	13% 8% 18%	16% 11% 18%

► Tablo 4. Devamı

	a= Doğru	b= Yanlış	c= Kararsızım	d= Bu konuda fikrim yok			
				a	b	c	d
	İlişki Durumları		Uyruk				
9	Devlet gerekli gördüğü hallerde bir kooperatif ortağını, kooperatif ortaklığından çıkartabilir.		Genel	38%	30%	12%	20%
			Ev Sahibi	24%	45%	8%	23%
			Mülteciler	48%	18%	17%	17%
10	Ortaklar ve yönetim kurulu üyeleri, kooperatifin ve ortaklarının uğradığı zararlardan eşit derecede sorumludurlar.		Genel	73%	8%	7%	12%
			Ev Sahibi	74%	13%	2%	11%
			Mülteciler	73%	4%	12%	11%
11	Kanuna göre, kooperatif ortağı olabilmek için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak gerekir.		Genel	20%	70%	4%	6%
			Ev Sahibi	24%	72%	0%	4%
			Mülteciler	17%	70%	7%	6%
12	Kanuna göre, kooperatif yönetim ve denetim kurulu üyesi olarak seçilebilmek için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak gerekir.		Genel	77%	12%	4%	7%
			Ev Sahibi	89%	5%	0%	6%
			Mülteciler	68%	17%	7%	8%
13	Yabancı uyruklular için Türkiye’de bir kooperatif ortağı olmak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı almayı kolaylaştırır.		Genel	15%	25%	30%	30%
			Ev Sahibi	2%	32%	23%	43%
			Mülteciler	27%	18%	37%	18%
14	Kooperatif devlete bağlı bir işletmedir ve devletten talimat ve yönlendirme alır.		Genel	27%	39%	21%	13%
			Ev Sahibi	25%	47%	15%	13%
			Mülteciler	29%	33%	26%	12%
15	Kızılay Kart gibi sosyal yardım alan bir kişi kooperatif ortağı olursa bu sosyal yardım hakkını kaybeder.		Genel	15%	50%	6%	29%
			Ev Sahibi	4%	55%	5%	36%
			Mülteciler	24%	45%	8%	23%
16	Bir şahıs kooperatif ortağı olduğu anda vergi mükellefi olur ve vergi borcu tahakkuk eder.		Genel	41%	33%	12%	14%
			Ev Sahibi	30%	49%	8%	13%
			Mülteciler	51%	20%	15%	14%
17	Devlet tüm kooperatiflere vergi indirimleri ve muafiyetleri sağlamaktadır.		Genel	46%	14%	16%	24%
			Ev Sahibi	55%	22%	2%	21%
			Mülteciler	39%	8%	27%	26%
18	Kooperatifler ihtiyaç duydukları konularda kamu kurumlarına başvurarak bilgi ve rehberlik talep edebilirler.		Genel	71%	5%	13%	11%
			Ev Sahibi	85%	6%	0%	9%
			Mülteciler	61%	4%	24%	11%

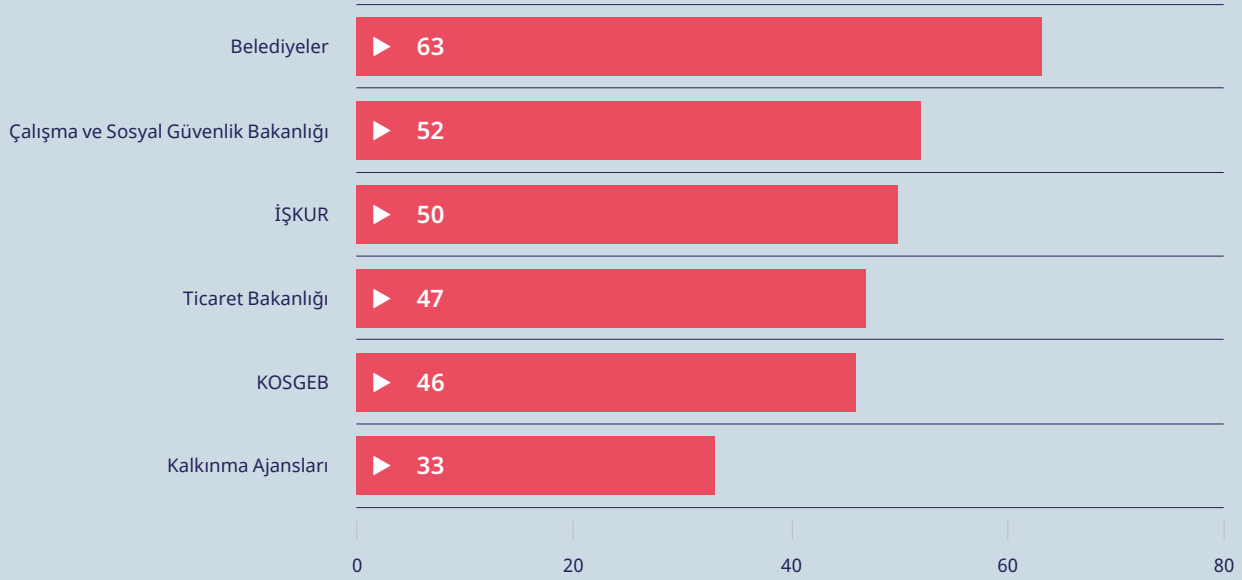
Bu bölümde katılımcılara, kooperatif tüzel kişiliğinin kamu kurumları ile olan ilişkisine ait sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlara göre, yukarıdaki tabloda yer alan sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlar analiz edildiğinde aşağıdaki çıkarımlara ulaşmak mümkündür.

- Katılımcıların, kooperatiflerde “sigortalı çalışma/istihdam” ile alakalı konularda bilgi eksikliği olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin; “Bir kooperatifte SGK’ya kayıtlı olarak istihdam edilmesi planlanan bir yabancı uyruklu şahıs için çalışma izni almak gerekir. Bu izin kooperatif tarafından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından alınır.” ifadesi için katılımcıların %49’u kararsızım veya bir fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Uyruk bazında bakıldığında ise kararsızım veya bir fikrim yok diyen mültecilerin oranı %53’e yükselmektedir.
- Yanıtlayanların %18’i yönetim kurulu (YK) üyelerinin SGK’ya kayıtlı istihdam edilmesinde kararsız, %16’sı ise bu konuda fikri olmadığını ifade etmiştir. Odak grup görüşmesinde ise 2019/9 nolu SGK Genelgesinde düzenlenen YK üyelerinin SGK’lı istihdam edilebilirliğine atıfla “genelgeler[in] yıllar içinde özellikle mülteci alanında mevcuttaki durumu biraz pansuman etmek üzerine” davrandığı, genelgenin bir denetim esnasında geçerliliğinin olup olmadığını şüpheli bulunduğu vurgulanmıştır.
- Katılımcıların, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nu ilgilendiren “kooperatiflerde ortaklık, kooperatiflerin bağımsızlığı” ile alakalı konularda bilgi eksikliği olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin; “Devlet gerekli gördüğü hallerde bir kooperatif ortağını, kooperatif ortaklığından çıkartabilir.” sorusuna katılımcıların yalnızca %30’u doğru yanıt verirken, %32’si kararsız olduğunu veya bir fikri olmadığını belirtmiştir. “Kooperatif devlete bağlı bir işletmedir ve devletten talimat ve yönlendirme alır.” sorusuna ise yine katılımcılardan %33’ü kararsız olduğunu veya bir fikri olmadığını belirtmiştir. Uyruk bazında bakıldığında ise “Devlet gerekli gördüğü hallerde bir kooperatif ortağını, kooperatif ortaklığından çıkartabilir.” ifadesine katılan mültecilerin oranı %48, “Kooperatif devlete bağlı bir işletmedir ve devletten talimat ve yönlendirme alır.” ifadesine kararsız olduğunu veya bir fikri olmadığını söyleyenlerin oranı ise %38 ile genel ortalamanın üzerindedir.
- Katılımcıların, kooperatiflerdeki “mali yükümlülükler ve vergi muafiyetleri” ile alakalı konularda bilgi eksikliği olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin; “Devlet tüm kooperatiflere vergi indirimleri ve muafiyetleri sağlamaktadır.” sorusuna katılımcıların sadece %14’ü doğru yanıt verirken, %40’ı kararsız olduğunu veya fikri olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %46’sı ise muafiyetlerin tüm kooperatiflere sağlandığını belirtmiştir. Bu durum, muafiyetlerle ilgili yanlış bir bilginin hâkim olduğunu da ayrıca göstermektedir. Uyruk bazında bakıldığında ise kooperatiflere sağlanan vergi indirimleri ve muafiyetleri konusunda %53 ile kararsız olduğunu veya fikri olmadığını belirten mültecilerin oranı ev sahibi topluluk üyelerine oranla daha yüksektir.
- Katılımcıların, kooperatiflerde “çalışma izni ve vatandaşlık alma” ile alakalı konularda bilgi eksikliği olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin; “Yabancı uyruklular için Türkiye’de bir kooperatif ortağı olmak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı almayı kolaylaştırır.” sorusuna katılımcıların %60’ı kararsız olduğunu veya bir fikri olmadığını belirtmiştir. Uyruk bazında ise, ev sahibi topluluğun yalnızca %2’si bu ifadenin doğru olduğunu düşünürken bu oran mülteciler için %27’ye yükselmektedir. Bu durum mülteci kooperatif ortakları arasında azımsanmayacak oranda bir vatandaşlık beklentisi olduğunu ortaya koymaktadır.

- T.C. vatandaşlığının yönetim ve denetim kurulu üyesi olma ön koşulundan hareketle, mülteci ortaklar “Türkiyeliler gelip bu kooperatifin tüm haklarını alacaklar!” “Onlar patron olacak; biz çalışan olacağız.” şeklinde ifadelerde buldukları, odak grup görüşmesinde saptanmıştır.
- Öte yandan, odak grup görüşmesinde yönetim ve denetim kurulunda görev alıp sosyal kooperatif olduğu için huzur hakkı almayan TC vatandaşı YK üyelerinin emeklerinin/ yükümlerinin karşılığını almak için gelir paylaşımında adaletsiz yaklaşım riski veya bir iktidar alanı yaratma riskine işaret edilmiştir. Bu konuya ilişkin: *“Eşitlik, adalet diyoruz; değerler prensipler deyip günün sonunda YK sadece TR’lerden oluşuyor deyince sistem bozuluyor.”*
- Odak grup görüşmesinde vurgulanan önemli bir husus da yabancı uyrukluların güçlendirilmesinin temel gerekçesinin yabancı uyrukluların devlete yönelik yükümlülüklerine cevap verebilmelerinin sağlanması olduğudur.
- Ticaret Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı arasında Ekim 2018’de imzalanan protokolün özellikle kadın kooperatifleri tarafında asli kamu muhatabının kim olduğu konusunda yararlanıcı ve kooperatif uygulayıcıları arasında bir karmaşa yarattığı, odak grup görüşmesinde ifade edilmiştir.
- Odak grup görüşmesinde, Türkiye’de sosyal girişimlerin tanımlı yasal/mevzuatsal yapısı olmadığından, devletin bir pozitif ayrımcılık yapabileceği altyapının bulunmadığı ifade edilmiştir. Kooperatiflerin esasen “sosyal fayda” yarattığı için muafiyet ve istisnalara konu edilebileceği ifade edilmiştir.
- Odak grup görüşmesinde, EKAP’ın kooperatiflere uyumlulaştırılmamış olduğu vurgulanmıştır. *“Biz aylardır EKAP ile problem yaşıyoruz: EKAP’ın sistemi münferit imza yetkisine açık ama kooperatifler müşterek imza yetkisi ile çalışan işletmeler.”*
- Ortaklık halinde Kızılay kartın kesilmesine ilişkin anketi yanıtlayanların yarısı doğru yanıt vermiş, diğer yarısı ise yanlış veya kararsız/bilgisiz olduğunu ifade etmiştir. Uyruk bazında ise mülteciler arasında bu ifadenin doğru olduğunu düşünenlerin oranı %24 iken ev sahibi topluluk arasında bu oran yalnızca %4’tür. *“Ortak olduğumda Kızılay kartım gidiyor mu?” “SGK’lı olduğumda mı kesilecek?” SGK’lı olup Kızılay kartım kesildikten sonra yeniden SGK’sız olduğunda Kızılay Kart alınabilir mi? gibi sorulara muhatap olduğu odak grup görüşmesinde ifade edilmiştir.*

Kooperatifleri desteklediğini bildiğiniz kuruluŖları iŖaretleyiniz.

► Grafik 5. Kooperatifleri destekleyen kuruluŖların bilinirliği

AraŖtırmaya katılan kiŖilerin kooperatifleri desteklediğini bildiği kurumların baŖında “Belediyeler” gelmektedir. Belediyelerin hemen arkasından kooperatifleri desteklediği en çok bilinen kurum “ÇalıŖma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı” olmuŖtur. Kooperatifleri desteklediği en az bilinen kurum ise “Kalkınma Ajansları”dır. Odak grup görüŖmesinde, kamu kurumlarından hizmet alan katılımcıların alınan hizmetten ve üsluptan genellikle memnun kaldığı ifade edilmiŖtir. Mevzuatın esirgediği muafiyet ve istisnalar yoluyla destekleme boŖluđunun ise daha esnek davranabilen belediyelerce tamamlandığı ifade edilmiŖtir.

Kooperatif Tüzel KiŖiliğinin Piyasa ile Olan İliŖkisi

► Tablo 5. Kooperatif tüzel kiŖiliğinin piyasa ile olan iliŖkisine dair bilgi seviyesi

		a= Doğru	b= YanlıŖ	c= Kararsızım	d= Bu konuda fikrim yok	
İliŖki Durumları		Uyruk				
		a	b	c	d	
1	Bir kooperatifin yapacağı ticari alıŖverişlerinde devletten onay alması gerekir.	Genel	49%	26%	9%	16%
		Ev Sahibi	23%	47%	11%	19%
		Mülteciler	68%	11%	7%	14%
2	Kooperatifler diğerk Ŗirket, dernek, vakıf gibi tüzel kiŖilerden aynı veya nakdi bağıŖ alamaz.	Genel	15%	51%	15%	19%
		Ev Sahibi	19%	57%	9%	15%
		Mülteciler	12%	47%	20%	21%
3	Kooperatifler diğerk Ŗirket, dernek, vakıf, belediye gibi kuruluşlarla iletiŖime geçmeden önce devlete haber vermeli ve devletten izin almalıdır.	Genel	22%	38%	18%	22%
		Ev Sahibi	6%	60%	8%	26%
		Mülteciler	37%	21%	27%	15%
4	Kooperatifler faaliyet konuları ile ilgili kamu ihalelerine girebilirler.	Genel	64%	4%	12%	20%
		Ev Sahibi	68%	7%	2%	23%
		Mülteciler	61%	1%	21%	17%

Bu bölümde katılımcılara, kooperatif tüzel kişiliğinin piyasa ile olan ilişkisine ait sorular yöneltilmiştir. Buna göre, katılımcıların %74’ü kooperatiflerin ticari ilişkilerinde devletten onay alma zorunluluğunun olmadığını bilmemekte veya yanlış bilmektedir. “Bir kooperatifin yapacağı ticari alışverişlerinde devletten onay alması gerekir.” ifadesine katılanların oranı mülteciler arasında %68 iken bu oran ev sahibi topluluk üyeleri için %23 olarak kaydedilmiştir. Benzer şekilde mültecilerin %37’si “Kooperatifler diğer şirket, dernek, vakıf, belediye gibi kuruluşlarla iletişime geçmeden önce devlete haber vermeli ve devletten izin almalıdır.” ifadesine katılırken bu oran ev sahibi topluluk üyeleri arasında %6’ya gerilemektedir. Katılımcıların yalnızca %38’i, kooperatiflerin diğer kuruluşlarla bağımsız bir şekilde iletişime geçebileceğini belirtmiştir. “Kooperatif Tüzel Kişiliğinin Kamu Kurumları ile Olan İlişkisi” başlığı altında belirtilen “kooperatiflerin bağımsızlığı” konusundaki bilgi eksikliği, “Kooperatif Tüzel Kişiliğinin Piyasa ile Olan İlişkisi” başlığı altında da gözlemlenmiştir.

- Odak grup görüşmesinde, ticari bankalardan (kamu bankaları da dahil) Suriyeli ortaklar için bir hesap açtırarak IBAN almanın ciddi bir problem olduğu; bu işlemin yalnızca kişisel ilişkileri kullanarak bankalara yaptırılabilirdiği ifade edilmiştir.
- Odak grup görüşmesine, sermayeye erişim, satış kanallarına erişim ve pazara erişim konusunda kooperatiflerin yetersiz kaldığı ve bu konularda devlet desteğine muhtaç olduğu ifade edilmiştir.

Genel olarak anket cevapları uyruk bazında analiz edildiğinde ev sahibi topluluk üyeleri ile mülteciler arasında ciddi farklar olduğu ve genel sonuçları etkilediği görülmüştür. Sonuçlara etki eden bir diğer konu ise mülteci katılımcıların sorulara “kararsızım” veya “bir fikrim yok” seçeneğini daha yoğun işaretlediği tespit edilmiştir. Bu duruma etkisi olabilecek diğer faktörler analiz edildiğinde ise mültecilerin Türkçe dil yetkinliği veya katılımcılar arasındaki eğitim seviyesinin anlamlı bir fark yaratmadığı da not edilmelidir.

► Cevabını merak ettiğiniz sorularınız varsa lütfen aşağıya yazınız.

Açık uçlu sorulara verilen yanıtlardan bazıları:

- Kararsızım ve fikrim yok dediğim konulara açıklık getirilmesini istiyorum.
- SGK ile ilgili soruların cevabı hakkında hiçbir fikrim yok bunların yanıtlarını merak ediyorum.
- Kooperatifler vergiden muaf mı? Kooperatiflerin borçları çalışanlarının ortak borcu mudur?
- Muhasebesel işlemler nasıl yapılır?
- Devletin kooperatiflere yaptırımları
- Faaliyet konusu
- Kooperatiften ayrılma
- Kooperatifin atıl şekilde kalması kooperatifi vergiden muaf kılıyor mu?

► Gerçekleştirilen istişareler sonucunda aşağıdaki panelist kurumlar kombinasyonunun uygulanmasına karar verilmiştir.

► **Webinar - 1 (26 Ocak 2021 - 14:00 / 16:00)**

Ticari Faaliyet, Sosyal Güvenceli İstihdam, Vergilendirme Sosyal Güvenlik Kurumu, Ticaret Bakanlığı Esnaf, Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı

26 Ocak tarihli webinarı kamuyu temsilen katılmış kişiler;

- 1. Sosyal Güvenlik Kurumu’ndan Şube Müdürü **Özkan Arslan**, Uzmanlar **Ayşe Aktuna**, **Emre Mutlu**, **Özer Metin**;
- 2. Ticaret Bakanlığı Esnaf, Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü’nden Uzmanlar **Sıla Üntanır** ve **Ferhat Dağ**;
- 3. Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı’ndan Müdür Vekili **İbrahim Küçük**.

Birinci webinarı 148 (temizlenmiş/mükerrer olmayan) kayıt alınmıştır. İlgili kayıtların **cinsiyet dağılımı** “103 Kadın”, “44 Erkek”, “1 Belirtmek istemiyor” şeklinde gerçekleşmiştir. **Uyruk dağılımı** ise “139 Türkiye”, “7 Suriye”, “2 İran” şeklindedir. Bununla birlikte kayıt yaptıranların coğrafik dağılımına bakıldığında *Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bandırma, Bartın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Düzce, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Malatya, Mardin, Malatya, Muğla, Tekirdağ* gibi şehirler görülmektedir. **Katılım biçimlerine** bakıldığında, “67 Bireysel”, “87 Kurum/Kuruluş” şeklinde işaretlendiği tespit edilmiştir. Katılım kaydı yapan **kurum/kuruluş tipleri** incelendiğinde; *Anonim Şirket, Bakanlık, Kalkınma Ajansı, Belediye, Uluslararası Sivil Toplum Örgütü, Kooperatif, Kooperatif Dışı İşletme, Kooperatif Girişimi (Henüz Kurulma Aşamasında), Kooperatiflerle Çalışma Gerçekleştiren Ulusal Dernek, STK/İnisiyatif, Şirket, Ulusal Dernek, Uluslararası Kuruluş, Üniversite* gibi yapılar görülmektedir.

► **Webinar - 2 (28 Ocak 2021 - 14:00 / 16:00)**

Hassas Gruplar, Kırsal Alan, Çalışma Teşviki Türkiye İş Kurumu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı

28 Ocak tarihli webinarı kamuyu temsilen katılmış kişiler;

- 1. Tarım ve Orman Bakanlığı Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı, Kırsalda Kadın ve Aile Hizmetleri Koordinatörü **Aslı Çavuş**, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Teşkilatlanma Daire Başkanlığı Çalışma Grup Sorumlusu **Mehmet Ali Korkmaz**,
- 2. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü’nden Uzman Yardımcıları **Deniz Özlem** ve **Eren Demirci**;
- 3. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü’nden İstihdam Uzmanları **Tuğba Bozlar**, **Mustafa Tiryaki** ve **Abdullah Tamer Yılmaz** ile İstihdam Uzman Yardımcıları **Çağrı Karaoğlu** ve **Sinan Filizfidanoğlu**.

İkinci webinarın 118 (temizlenmiş/mükerrer olmayan) kayıt alınmıştır. İlgili kayıtların **cinsiyet dağılımı** “**88** Kadın”, “**29** Erkek”, “**1** Belirtmek istemiyor” şeklinde gerçekleşmiştir. **Uyruk dağılımı** ise “**101** Türkiye”, “**15** Suriye”, “**2** İran” şeklindedir. Bununla birlikte kayıt yaptıranların coğrafik dağılımına bakıldığında *Adana, Afyonkarahisar, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bartın, Çanakkale, Diyarbakır, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, Isparta, İstanbul, İzmir, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Nevşehir, Yalova* gibi şehirler görülmektedir. **Katılım biçimlerine** bakıldığında, “**54** Bireysel”, “**64** Kurum/Kuruluş” şeklinde işaretlendiği tespit edilmiştir. Katılım kaydı yapan **kurum/kuruluş tipleri** incelendiğinde; *Anonim Şirket, Şirket, Bakanlık, Belediye, Dernek İktisadi İşletmesi, Kalkınma Ajansı, Kooperatif, Kooperatif Dışı İşletme, Kooperatif Girişimi (Henüz Kurulma Aşamasında), STK/İnisiyatif, Ulusal Dernek, Uluslararası Kuruluş, Üniversite* gibi yapılar görülmektedir.

Webinar sonunda ZOOM altyapısı kullanılarak çevrimiçi yöntemle gerçekleştirilen memnuniyet anketi sonuçlarına göre;

- “Webinar içeriğinin beklentilerinizi karşılama düzeyi nedir?” sorusuna cevaben, katılımcıların %95 oranında “oldukça yeterliydi” ve “yeterliydi” seçeneği ile cevap verdiği tespit edilmiş “Ne yeterli ne yetersiz” seçeneği ise %5 oranında seyretmiştir.
- “Webinarın kurumunuza ve sizlere katkı düzeyi nedir?” sorusuna cevaben %85 oranında “oldukça yeterliydi” ve “yeterliydi” şeklinde cevap verildiği tespit edilmiş “Ne yeterli ne yetersiz” seçeneği ise %15 oranında seyretmiştir.

1. Webinar içeriğinin beklentilerinizi karşılama düzeyi nedir?

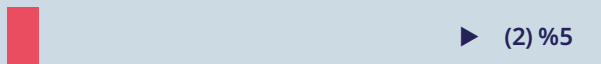
Oldukça yeterliydi

Yeterliydi

Ne yeterli ne yetersiz

Yetersizdi

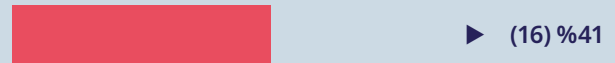
► (0) %0

Oldukça etersizdi

► (0) %0

2. Webinarın kurumunuza ve sizlere katkı düzeyi nedir?

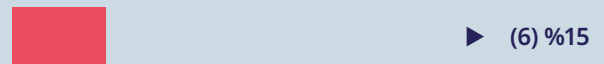
Oldukça yeterliydi

Yeterliydi

Ne yeterli ne yetersiz

Yetersizdi

► (0) %0

Oldukça etersizdi

► (0) %0

Webinar 1. Bulgu/Soru/Muhatap/Cevap Tablosu

- **Bulgular, çevrimiçi yapılan anket ile odak grup görüşmeleri neticesinde ortaya çıkmıştır. Sorulara verilen yanıtlar ilgili kurumların temsilcileri tarafından onay alınarak yayınlanmıştır. Aşağıdaki tabloda yer alan bulgu ve cevaplar ILO Türkiye Ofisi’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.**

Bulgu	Soru	Muhatap	Cevap
OGG. Kooperatif ortaklarının neye göre ücret kazanacaklarını bilmedikleri, pozitif gelir gider farkının bölüşüm kıstaslarına hâkim olmadıkları ifade edilmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> Özellikle tarımsal mahsul dışında mal ve hizmet üreten kooperatiflerde nasıl bir bölüşüm yöntemi olmalıdır? 	Esnaf Sanatkârlar ve Kooperatifçilik GM	Tarımsal amaçlı olmayan kooperatifler “gider pusulasını”, tarımsal amaçlı kooperatiflerde kullanılan müstahsil makbuzunun muadili olarak kullanılmaktadır. Gider pusulası bir fatura muadili değildir ve arızı/istisnai bir uygulamadır. Bu tür kooperatiflerde gider pusulası ile ödeme yapmak hem ödemenin sürekliliğine zarar vermekte hem de maliye açısından arızı bir uygulama doğurmaktadır. Bu bakımdan Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yalnızca kadın kooperatiflerinin kullanacağı “müstahsil makbuzu” ile aynı işlevi görecek bir belgenin üretilmesi ortakların alacağı ödemelerin kayıt altına alınmasında ve sürekliliğinin sağlanması noktasında yaşanan problemi ortadan kaldıracaktır. Öte yandan, Ana Sözleşme, ortakların kooperatif ile yaptıkları ticari muamele oranında risturn dağıtımını öngörebilir.
2.1. ve 2.2. Katılımcıların, kooperatiflerde “sigortalı çalışma/istihdam” ile alakalı konularda bilgi eksikliği olduğu gözlemlenmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> Kooperatif ortaklarının ve Kooperatif YK ve DK üyelerinin SGK 4A’lı istihdamına ilişkin bilgi verebilir misiniz? (Sosyal) kooperatiflerde huzur hakkı almayan YK üyelerinin emeklerinin/ yükümlerinin karşılığını alabilmeleri için nasıl bir kazançlandırma yolu seçilebilir? 	SGK Esnaf Sanatkârlar ve Kooperatifçilik GM	Sosyal Güvenlik Kurumu’na göre (SGK) Kooperatif Yönetim ve Denetim Kurulu üyeleri, bu görevlerinden dolayı aldıkları ücretlerde iş akdine bağlı sigortalı sayılmazlar (4A veya 4B). Ancak üçüncü bir kişinin yapacağı bir işi yapmaları ve ücret almaları halinde SGK 4A’lı olmaları gerekir. Örneğin, kooperatife ait bir kafede çalışan bir YK üyesi iş akdine bağlı istihdam edilmesi gerekir. YK ve DK üyeleri, bu görevlerinden dolayı yaptıkları işlerde yaşayabilecekleri iş kazalarında sigortalı olmadıkları için iş kazası ve meslek hastalığı hakları açısından kapsam dışı sayılırlar. Kooperatifler Kanunu’nda “yönetim kurulu üyelerine genel kurulca belirlenen aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk dışında hiç bir ad altında başkaca ödeme yapılamayacağı” belirtilmiştir. Bu nedenle, YK üyesinin sigorta priminin kooperatifçe yatırılması mümkün değildir. Genel kurul yönetim ve denetim kuruluna aylık, ücret yahut huzur hakkı verilmeyeceğini kararlaştırmış ise YK ve DK üyeleri hizmetlerinin karşılığını ancak risturn olarak alabilir. Bu nedenle kooperatif sosyal amaçlı da olsa YK ve DK üyelerinin yaptıkları iş karşılığı Genel Kurulca uygun görülecek bir aylık ücret almaları daha doğrudur.

► Webinar 1. Bulgu/Soru/Muhatap/Cevap Tablosu Devamı

Bulgu	Soru	Muhatap	Cevap
1.11. Katılımcıların yarısından fazlasının, kooperatif borçları ve şahsi borçlar arasındaki farkı ve ortağın sınırlı sorumluluğunu tam olarak bilmediği veya yanlış bildiği görülmüştür.	<ul style="list-style-type: none"> Ortakların birbirlerinin veya kooperatifin borçlarına karşı sorumluluğu/kefilliği hakkında bilgi verir misiniz? 	Esnaf Sanatkârlar ve Kooperatifçilik GM	Sınırlı sorumlu ibaresi, kooperatif ortaklarının kooperatif borçlarından dolayı hangi miktara kadar sorumlu olacağına ilişkin kooperatif ana sözleşmesinde gösterilmesini ifade eder (Kooperatifler Kanunu Madde. 34). Örnek ana sözleşmeye göre her ortak, kooperatifin borçlarına karşı, taahhüt ettiği pay tutarı kadar sorumludur. Kooperatiften ilişkisi kesilen ortağın sorumluluğu, ayrıldığı tarihten itibaren iki yıl devam eder. Kooperatife giren her ortak, girişinden önce doğmuş olan kooperatif borçlarından dolayı diğer ortaklar gibi sorumlu olur. Bu düzenlemeye göre alacaklılar (örneğin bankalar), alacaklarının tahsili için ortakların şahsi varlığına başvuramayacaklardır.
2.18. Katılımcıların %71’i kooperatiflerin ihtiyaç duydukları konularda kamu kurumlarına başvurarak bilgi ve rehberlik talep edebileceğini ifade etmişlerdir.	<ul style="list-style-type: none"> Kooperatiflerin yararlanabileceği istihdam ve sigorta prim teşviklerinin tüm detaylarının öğrenilebileceği bir kaynak var mıdır? 	SGK	Kurum tarafından 20’yi aşkın destek yürütülmektedir. Tüm teşviklerin öğrenilebileceği platform yayındadır: www.destekal.gov.tr . Sektöre, bölgeye ve tüzel kişiliğe göre değişebilecek tüm teşvikler bu platformda sunulmaktadır.
2.5. Katılımcıların yaklaşık üçte biri “bir kooperatifte geçici, süreklilik arz etmeyen bir işte sınırlı süreyle çalışan bir yabancı uyruklu kişiye gider pusulası ile ödeme yapılabileceğini, bunun için çalışma izni almak gerekemeyeceğini” ifade etmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> Kooperatifte geçici işlerde, TC vatandaşları veya yabancı uyruklu gerçek kişilerden, sınırlı süreli hizmet alımı yapıldığında gider pusulası kullanılabilirliği hakkında bilgi verir misiniz? 	SGK	Geçici koruma statüsündeki Suriyeliler, buldukları illerdeki İŞKUR İl Müdürlükleri’ne başvurarak bir yıl süreyle geçerli olan ve yalnızca tarım işlerinde geçerli olan bir muafiyet belgesi temin edebilirler. Bunun dışındaki tüm işletmeler yabancı uyruklu kişileri çalıştırmak için Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü’ne çalışma izni almak için başvurmak zorundadır.
OGG. TC vatandaşlığının Yönetim ve Denetim Kurulu üyesi olma koşullarından hareketle, yabancı uyruklu ortaklar “ <i>Türkiyeliler gelip bu kooperatifin tüm haklarını alacaklar!</i> ” “ <i>Onlar patron olacak; biz çalışan olacağız.</i> ” şeklinde ifadelerde buldukları saptanmıştır.	<ul style="list-style-type: none"> Yabancı uyrukluların YK ve DK üyeliğine ilişkin herhangi bir reform planlanıyor mu? 	Esnaf Sanatkârlar ve Kooperatifçilik GM	Böyle bir reform çalışması bulunmamaktadır. Günlük hayatta mülteciler ile çalışan dernek ve benzeri ortak tüzel kişilerin temsilcisi olarak yine TC vatandaşları kooperatif yönetim ve denetim kurullarında yer alabilirler. Böylesi bir iznin, mülteci olmayan yabancı uyruklular tarafından kötüye kullanım riski düşünülmektedir.
OGG. Ticari bankalardan (kamu bankaları da dâhil) Suriyeli ortaklar için bir hesap açtırarak IBAN almanın ciddi bir problem olduğu; bu işlemin yalnızca kişisel ilişkileri kullanarak bankalara yaptırılabilirliği ifade edilmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> Ticari bankaların (kamu bankaları da dâhil) Suriyeliler de dahil olmak üzere kooperatif ortaklarına hesap açmasını kolaylaştırmak için bir adım atmaya nasıl yaklaşsınız? 	Esnaf Sanatkârlar ve Kooperatifçilik GM	Esnaf, Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, bu tip sorunlar ile karşılaşan kooperatiflerden dilekçe ile başvuru aldığı takdirde ilgili kuruma üst yazı ile konuyu iletirmektedir. Ancak doğru olan uygulama kooperatiflerin doğrudan BDDK’ya başvurusudur.

► Webinar 1. Bulgu/Soru/Muhatap/Cevap Tablosu Devamı

Bulgu	Soru	Muhatap	Cevap
<p>2.9., 2.14., 3.1. Katılımcıların, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nu ilgilendiren “kooperatiflerde ortaklık, kooperatiflerin bağımsızlığı” ile alakalı konularda bilgi eksikliği olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin; “Devlet gerekli gördüğü hallerde bir kooperatif ortağını, kooperatif ortaklığından çıkartabilir.” yanlış yargısı hakkında katılımcıların üçte birinin kararsız olduğu veya bir fikri olmadığını belirtmiştir. “Kooperatif devlete bağlı bir işletmedir ve devletten talimat ve yönlendirme alır.” sorusuna ise yine katılımcılardan %33’ü kararsız olduğunu veya bir fikri olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %74’ü kooperatiflerin ticari ilişkilerinde devletten onay alma zorunluluğunun olmadığını bilmemekte veya yanlış bilmektedir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kooperatiflerin özerkliğine ve devlet ile olan ilişkilenmesine dair bilgi verebilir misiniz? 	<p>Esnaf Sanatkârlar ve Kooperatifçilik GM</p>	<p>Ticaret Bakanlığı’nın sorumluluk alanına giren kooperatiflerin özerkliğinin korunması için Bakanlık tarafından kooperatiflere genel müdür atanması uygulaması bulunmamaktadır. Kooperatifler, Türk Ticaret Kanunu’na göre ticaret şirketleridir. Devletin rolü, kooperatiflerin kuruluş, işleyiş ve denetim işlemlerinin yürütülmesinden ibarettir. Bunun dışında ticari faaliyetlere izin vermek, ortakları çıkartmak gibi bir müdahalesi yoktur. Bakanlık olarak, yoğun şikâyet halinde inceleme ve denetleme yapılarak bunun sonucuna göre tedbirler alınabilir.</p>
<p>(Kayıt esnasında gelen soru)</p> <p>Bilgi: “KoopBis mülga Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanmış idi. Ayrıca Resmi İstatistik Programı Kooperatif İstatistikleri Çalışma Grubu oluşturulmuş ancak haberi kamuyla paylaşılan son toplantısını 2015 yılında gerçekleştirmişti.”</p>	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye’deki güncel kooperatif istatistikleri tutulmakta mıdır? Kamu ile paylaşılacak mıdır? Bu kapsamda, “Türkiye’de kayıtlı mülteci ve yerel halk ortaklı kooperatif sayısı nedir? Coğrafi dağılımı, ortak sayısı ve kooperatif türleri hakkında istatistik bilgi paylaşılabilir mi?” 	<p>Esnaf Sanatkârlar ve Kooperatifçilik GM</p>	<p>Kooperatif Bilgi Sistemi, kooperatifler tarafından arzu edilen aktiflikte kullanılmaktadır. Bu nedenle bazı veriler güncel değildir. Mevzuat çalışmalarında ise Kooperatifler Kanunu’na KoopBis’in daha etkin kullanılması için bazı maddelerin eklenmesi planlanmaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı arasında da verilerin birleştirilmesi öngörülmüştür.</p>
<p>OGG. Kooperatiflerin, sermayeye erişim, satış kanallarına erişim ve pazara erişim konusunda devlet desteğine ihtiyaç duyduğu ifade edilmiştir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Özellikle hassas grupların oluşturduğu kooperatiflerin sermayeye ve pazara erişiminin artırılması için kısa ve orta vadede ne gibi planlarınız vardır? 	<p>Esnaf Sanatkârlar ve Kooperatifçilik GM</p>	<p>Ticaret Bakanlığı olarak destekler, serbest piyasaya müdahale etmeyecek şekilde yürütülmektedir. KOOP-DES’ten hem hassas gruplar hem de yüksek nitelikteki iş kolları yararlanabilir. Bir önceki KOOP-DES programı kapsamında 139 kadın kooperatifinin 149 projesi desteklendi. Gelecekte kadın kooperatiflerinin dışındaki iş kolları ve hassas grupların yoğunlukla bulunduğu kooperatifler de makâmın takdiri ile desteğin odağına alınabilir.</p>

Webinar 2. Bulgu/Soru/Muhatap/Cevap Tablosu

- **Bulgular, çevrimiçi yapılan anket ile odak grup görüşmeleri neticesinde ortaya çıkmıştır. Sorulara verilen yanıtlar ilgili kurumların temsilcileri tarafından onay alınarak yayınlanmıştır. Aşağıdaki tabloda yer alan bulgu ve cevaplar ILO Türkiye Ofisi’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.**

Bulgu	Soru	Muhatap	Cevap
<p>Kooperatifin nasıl bir yapı olduğunu ve kuruluş amacını biliyorum ve benimsiyorum. Katılıyorum: %90</p> <p>Bir kooperatifin ortakları arasındaki ilişkiyi düzenleyen ana metnin sözleşme olduğunu biliyorum. Katılıyorum: %91</p> <p>Ortağı olduğum kooperatifin ana sözleşmesini okudum. Katılıyorum: %78</p>	<ul style="list-style-type: none"> Araştırmaya katılanların %90’ı aşağıdaki konularla ilgili bilgi sahibi olsa da webinar katılımcılarımızın bilgilerini tazelemek için iki soru yöneltebilir miyiz? <ul style="list-style-type: none"> Yeni kooperatif kuruluş başvurusunu yapacağımız kurum Ticaret Müdürlüğü mü yoksa Tarım müdürlüğü Kırsal kalkınma şubesi midir? Ticaret İl Müdürlüğüne yaptığımız başvuruda tarımsal üretim maddelerini ekleyebiliyor muyuz? 	<p>Tarım ve Orman Bakanlığı</p>	<p>Kuruluş işlemleri 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu kanunun yürütücüsü Ticaret Bakanlığıdır. Öncelikle kooperatifin türü belirlenir. Kooperatifin türüne göre ilgili il müdürlüğüyle görüşme yapılması önerilir. Ticaret Bakanlığının hazırladığı MERSİS üzerinden kuruluş işlemleri başlatılır. 7 kişinin aynı anda bir araya gelip Tescil Müdürlüğünde imza atması gerekmektedir. Pandemi nedeniyle bu işlemin vekâletle yapılabilmektedir. Ticaret İl Müdürlüğüne yapılan başvurularda tarımsal kooperatifin türüne göre amaçlar kısmına Bakanlık izni ile tarımsal üretim maddeleri eklenebilir.</p> <p>Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı bir kooperatif kuruluşu yapılacaksa kooperatifin yeri ve yapısı ile ilgili Tarım İl Müdürlüğüyle görüşülmesi gerekmektedir. Ortak sayısı fazla olan kooperatifler güçlü hale gelir.</p>
<p>Mülteciler ve ev sahibi toplulukların yer aldığı Kooperatiflerle ilgili yapılan araştırmanın kapsamına dair temel bulguya göre 12 katılımcı kooperatifin sadece 1’i Tarım ve Orman Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Bakanlığınız mülteciler ve ev sahibi toplulukların bir arada üretime katılacağı kooperatiflerin çoğalmasına yönelik bir politika hazırlığı içerisinde mi? 	<p>Tarım ve Orman Bakanlığı</p>	<p>Bakanlığımız bünyesinde buna yönelik özel bir hazırlık bulunmamaktadır. Şu an tarımsal kalkınma kooperatiflere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ortak olmaktadır. Değişiklik yapılmasıyla ilgili politika hazırlığı yoktur.</p>
<p>OGG. Kooperatif ortaklarının neye göre ücret kazanacaklarını bilmedikleri, pozitif gelir gider farkının bölüşüm kıstaslarına hâkim olmadıkları ifade edilmiştir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Tarımsal ürün ya da mamullerin üretim ve satışından elde edilecek gelir sonrasında kooperatiflerde nasıl bir bölüşüm yöntemi olmalıdır? 	<p>Tarım ve Orman Bakanlığı</p>	<p>Kooperatifler gönüllülük esasına göre kurulan tarımsal örgütlerdir. Temel amacı ortaklarının üretmiş oldukları ürünleri değerlendirmek, uygun fiyatlı hammadde temini yapmak vb. görevleri vardır. Ortakların kooperatif aracılığıyla pazarladıkları ürünlerinden aldıkları kazançlarının yanında, yılsonunda elde edilen olumlu gelir farkından da risturn (kar payı) alırlar. Ortaklık işlemleri dışında ortakların kooperatiften ücret almaları söz konusu değildir.</p>

► Webinar 2. Bulgu/Soru/Muhatap/Cevap Tablosu Devamı

Bulgu	Soru	Muhatap	Cevap
2.5. Katılımcıların yaklaşık üçte biri “bir kooperatifte geçici, süreklilik arz etmeyen bir işte sınırlı süreyle çalışan bir yabancı uyruklu kişiye gider pusulası ile ödeme yapılabileceğini, bunun için çalışma izni almak gerekmeyeceğini” ifade etmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> Kooperatifte geçici işlerde, TC vatandaşı veya yabancı uyruklu gerçek kişilerden, sınırlı süreli hizmet alımı yapıldığında gider pusulası kullanılabilirliği hakkında bilgi verir misiniz? Tarım ve hayvancılık alanında hizmet gösteren kooperatiflerde çalışacak mülteciler için çalışma izni muafiyeti geçerli midir? 	Tarım ve Orman Bakanlığı	<p>Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı kooperatiflerde kooperatife faydası olacak kişiler ücreti karşılığı çalıştırılabilir. Kooperatif ortakları üretici ya da çiftçi olarak müstahsil makbuzu ile gelir elde edebilirler. Gerek olursa her şirket türü olduğu gibi tarım kooperatiflerinde de gider makbuzu emek karşılığı kullanılabilir. Gider pusulası kullanma aynı kişilere yılda 3 ya da 4 kez üzerinde olursa Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yapılacak denetimde risk ortaya çıkar. Sürekli gider pusulası ile ödeme yapılan kişilerin SGK’lı olması beklenir.</p> <p>Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde TC vatandaşı olmak zorunlu olduğundan mülteciler için ortaklık mümkün değildir, çalışma izni gerekmez. Mülteciler çalışan olacak ise SGK işlemleri yapılması için çalışma izni alınması istenir. (Tarım ve Orman Bakanlığı görüşü değildir.)</p>
OGG. “Birisini gelip bir soru yönelttiğinde öne atılan mülteci değil Türkiyeli oluyor. Eşitler arasında daha eşit olan! Bu durum sahiplenmeyi engelliyor. Suriyeli ortaklar kendini sadece işçi olarak görüyor ve oradan kurtulmak istiyor. Aidiyet hissetmiyor.” Bununla beraber katılımcıların %30’u kooperatifçiliğin 7 evrensel ilkesi, farklı ana sözleşme tiplerine ve kendi ana sözleşmelerine erişim konularında kararsız kaldığı veya fikri olmadığı saptanmıştır.	<ul style="list-style-type: none"> Tarım ve Orman Bakanlığı, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü’nün görevlerinden birinin “Kooperatifçiliğin geliştirilmesi için (...) yayın, tanıtım ve eğitim faaliyetlerinde bulunmak” olduğu dikkate alındığında T.C. vatandaşları ve mültecilerin ortaklıktan doğan hak ve sorumlulukları hakkında bir farkındalık çalışması yapma planınız var mıdır? 	Tarım ve Orman Bakanlığı	Böyle bir çalışmamız şu an için bulunmuyor. Mültecilerin tarım kooperatiflerine ortak olması yönünde bir politika hazırlığımız bulunmamaktadır.
1.11. Katılımcıların yarısından fazlasının, kooperatif borçları ve şahsi borçlar arasındaki farkı ve ortağın sınırlı sorumluluğunu tam olarak bilmediği veya yanlış bildiği görülmüştür.	<ul style="list-style-type: none"> Ortakların birbirlerinin veya kooperatifin borçlarına karşı sorumluluğu/ kefilliği hakkında bilgi verir misiniz? 	Tarım ve Orman Bakanlığı	Kooperatife ortak olurken en az bir pay, en fazla 5000 pay olabilir. Kooperatiflere ortaklıkta kefalet yoktur. Bir payın değeri 100 TL’dir. Kooperatifin aceze düşmesi halinde her ortak aldığı pay miktarının 100 katı ile sorumludur. Kooperatiflerde kar payı dağıtımı yapılabilir, ancak uygulamada bu durum çok kısıtlı görünmektedir.
1.12. Kooperatifin faaliyet alanına giren konularda, kooperatif ortaklarının kooperatif dışında çalışmasına dair soruya katılımcıların %45’i çalışamaz, %27’si çalışabilir demiştir.	<ul style="list-style-type: none"> Ortağın kooperatif faaliyet alanına giren konuda kooperatif dışında çalışabilmesini, ana sözleşme hükümleri açısından değerlendirebilir misiniz? 	Tarım ve Orman Bakanlığı	Kooperatif için temel amaç ortaklarının tümünün birlikte çalışmasıdır. Ortaklar meyve üretiyorsa tüm üretimin kooperatifte değerlendirilmesi beklenir. Ortakların ürünlerinin tamamını kooperatiflere verdiğini görmüyoruz. Biz bu konuyu tersine çevirmek için çaba gösteriyoruz. Kooperatifin Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu üyeleri kooperatifin faaliyetiyle ilgili şirket sahibi olup işletme kuramazlar, ticaret yapamazlar.

► Webinar 2. Bulgu/Soru/Muhatap/Cevap Tablosu Devamı

Bulgu	Soru	Muhatap	Cevap
<p>OGG. TC vatandaşlığının Yönetim ve Denetim Kurulu üyesi olma koşullarından hareketle, yabancı uyruklu ortaklar <i>“Türkiyeliler gelip bu kooperatifin tüm haklarını alacaklar!” “Onlar patron olacak; biz çalışan olacağız.”</i> şeklinde ifadelerde buldukları saptanmıştır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Yabancı uyrukluların YK ve DK üyeliğine ilişkin herhangi bir reform planlanıyor mu? 	<p>Tarım ve Orman Bakanlığı</p>	<p>Şu an yabancı uyrukluların Yönetim ve Denetim Kurulunda olmasıyla ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu çok yeni bir konu, belki ileride böyle bir değişiklik yapılır.</p>
<p>Kooperatiflerin bağlı olduğu mevzuatla ilgili bilgi seviyesini artırmaya ihtiyaç vardır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Tüm Kooperatifler 1163 Kooperatifler Kanunu’na mı bağlı çalışmalarını yürütüyor? 	<p>Tarım ve Orman Bakanlığı</p>	<p>Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri 1163 sayılı kanununa bağlıdır. Tarım Kredi Kooperatiflerinin ayrı bir yasağı vardır.</p>
<p>2.9., 2.14., 3.1. Katılımcıların, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nu ilgilendiren “kooperatiflerde ortaklık, kooperatiflerin bağımsızlığı” ile alakalı konularda bilgi eksikliği olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin; “Devlet gerekli gördüğü hallerde bir kooperatif ortağını, kooperatif ortaklığından çıkartabilir.” sorusuna katılımcıların yalnızca %30’u doğru yanıt verirken, %32’si kararsız olduğunu veya bir fikri olmadığını belirtmiştir. “Kooperatif devlete bağlı bir işletmedir ve devletten talimat ve yönlendirme alır.” sorusuna ise yine katılımcılardan %33’ü kararsız olduğunu veya bir fikri olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %74’ü kooperatiflerin ticari ilişkilerinde devletten onay alma zorunluluğunun olmadığını bilmemekte veya yanlış bilmektedir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kooperatiflerin özerkliğine ve devlet ile olan ilişkilenmesine dair bilgi verebilir misiniz? 	<p>Tarım ve Orman Bakanlığı</p>	<p>Kooperatifler gönüllük esasına göre kurulan ve tüzel kişiliği olan kuruluşlardır. Devletin resmi kuruluşları değildir. Ancak gerek görülmesi halinde kooperatifler üzerinden destek ödemesi vb. işlemler yapılabilir. Örneğin, Bakanlık Kooperatiflere süt desteğinde bulunmaktadır. Bu destek örgütlenmeyi teşvik etmektedir.</p> <p>Devlet üretim ve ürün kalitesini yükseltmek için de kooperatiflere destek verebilir. Denetleme sonucu Kooperatif yöneticilerinin bir suç işlemesi söz konusuysa 1163 sayılı kanunun 90. maddesine göre görevden alma söz konusudur. Görevden alma dışında ortaklıktan çıkarma gibi bir durum söz konusu değildir.</p>
<p>3.9., 4.4. Kooperatifler faaliyet konularına giren konularda kamu ihalelerine girebilirler konusunda katılımcıların %64 doğru yanıtını vermiştir, bununla birlikte %20 giremez, %12 kararsızdır. Ayrıca, katılımcıların yarısından fazlası Belediyelerin kooperatifleri destekleyen kuruluşlar arasında olduğu konusunda bilgiye sahiptir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kooperatiflerin kapasitelerini geliştirmesi ve mali sürdürülebilirliklerini sağlayabilmeleri için kamu ile girebilecekleri ticari ilişkiler hakkında örnekler verebilir misiniz? Konuyla ilgili Bakanlığınıza bağlı kooperatiflere yönelik avantajlar var mı? 	<p>Tarım ve Orman Bakanlığı</p>	<p>Kooperatiflerin kamu ihalelerine girmesi önünde hiçbir engel bulunmamaktadır.</p>

► Webinar 2. Bulgu/Soru/Muhatap/Cevap Tablosu Devamı

Bulgu	Soru	Muhatap	Cevap
<p>2.4. “Bir kooperatifte SGK’ya kayıtlı olarak istihdam edilmesi planlanan bir yabancı uyruklu şahıs için çalışma izni almak gerekir. Bu izin kooperatif tarafından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından alınır.” sorusuna katılımcıların %49’u kararsızım veya bir fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kooperatifte SGK’ya kayıtlı yabancı uyruklu istihdamının mümkünatı ve süreci hakkında bilgi verir misiniz? 	<p>UİGM</p>	<p>Uluslararası ve ulusal mevzuatta yer alan özel hükümler saklı kalmak kaydıyla Türkiye’de çalışmak isteyen yabancılar çalışma izni almak zorundadır. Çalışma izni başvuruları e-Devlet kapısı üzerinden veya “https://ecalismaizni.ailevecalisma.gov.tr/eizin” adresi üzerinden yapılabilmektedir. Ayrıca çalışma iznine ilişkin detaylı bilgiye Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın (Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü) internet sitesinden veya “calismaizni.gov.tr” adresinden ulaşılabilir. Bununla birlikte çalışma iznine ilişkin tüm işlemler çevrimiçi yapılabilmektedir. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’na göre Yönetim Kurulu üyesi olmak yalnızca Türk vatandaşlarına hasredilmiştir. Kooperatiflere ortak olan kişiler kooperatif bünyesinde çalışacak ise çalışma iznine ihtiyaç duyulmaktadır.</p>
<p>OGG, Ticaret Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı arasında 30 Ekim 2018’de bir protokol imzalanmıştır. Bu protokoldeki kurumların görev dağılımı konusunda bilgi eksikliği tespit edilmiştir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Protokol bağlamında mevcuden kurumlar arası nasıl bir iş bölümü bulunmaktadır? 	<p>Tarım ve Orman Bakanlığı</p>	<p>Protokol, Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi İşbirliği Protokolü olup kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi, sürdürülebilirliklerinin sağlanması, kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi, görünürlüklerinin artırılması, yaygınlaştırılması ve kadınların kooperatifler yoluyla ekonomik ve sosyal hayata etkin katılımı konularında iş birliği yapılması amacı ile imzalanmıştır. Protokol kapsamında “Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi Çalıştayı” ile tüm ilgili taraflarla birlikte Türkiye’de kadın kooperatiflerinin mevcut durumu, sorunları, çözüm önerileri ve geleceği değerlendirilmiştir. Protokolün yerelde uygulanabilirliğini sağlamak ve uygulayıcılara rehberlik etmek amacıyla Bakanlıkların İl Müdürlükleri için “Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi İşbirliği Protokolü Uygulama Esasları” hazırlanarak İl Müdürlükleri ile paylaşılmıştır. Gerçekleştirilen 193 adet çalıştay, eğitim ve bilgilendirme toplantıları etkinlikleri ile 11 bine yakın kadın çiftçiye eğitim ve bilgilendirme toplantısı yapılmıştır.</p> <p>43 kadın kooperatifine yönelik anket çalışması yapılarak en çok pazarla ilgili sıkıntılar yaşandığı görülmüştür. Eğitime yönelik çalışmaların devam ettirilmesine karar verilmiştir. Kadınların bir araya gelerek örgütlenmesine yönelik çalışmalara devam edileceği dile getirilmiştir.</p>

► Webinar 2. Bulgu/Soru/Muhatap/Cevap Tablosu Devamı

Bulgu	Soru	Muhatap	Cevap
<p>2.15. Ortaklık halinde Kızılay kartın kesilmesine ilişkin anketi yanıtlayanların yarısı doğru yanıt vermiş, diğer yarısı ise yanlış veya kararsız/bilgisiz olduğunu ifade etmiştir. “Ortak olduğumda Kızılay kartım gidiyor mu?” “SGK’lı olduğumda mı kesilecek?” SGK’lı olup Kızılay kartım kesildikten sonra yeniden SGK’sız olduğunda Kızılay Kart alınabilir mi? gibi sorulara muhatap olunduğu odak grup görüşmesinde ifade edilmiştir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kızılay Kart ve diğer benzeri sosyal uyum yardımları ortaklık veya SGK 4A veya 4B’li istihdam halinde kesilmekte midir? 	<p>ÜİGM</p> <p>İŞKUR</p>	<p>Kişinin sosyal güvencesi varsa ve beyan edebildiği bir geliri var ise Kızılay-Kart’ın sağladığı haklardan yararlanamamaktadır. Hâlihazırda Kızılay-Kart ile yapılan yardımlar geçimini sağlamak zorlanan kişilere belirli kriterler kapsamında gerçekleştirilmektedir. Bu kriterler hakkında detaylı bilgi için; http://kizilaykart-suy.org/TR/faq4.html adresinden faydalanılabilir.</p> <p>Mesleki eğitim kursu ve işbaşı eğitim programına katılanlar için yardımların kesilmesi gibi durumlar söz konusu değildir.</p>
<p>3.19. Araştırmaya katılan kişilerin kooperatifleri desteklediğini bildiği kurumların başında “Belediyeler” (%63) gelmektedir. Belediyeleri, AÇSHB (%52) ve İŞKUR (%50) izlemektedir. Kooperatifleri desteklediği en az bilinen kurum ise “Kalkınma Ajansları”dır (%33).</p>	<ul style="list-style-type: none"> Destekleriniz konusunda farkındalığı artırmak için yaygınlaştırma faaliyetleri yapmaya nasıl yaklaşırsınız, buna yönelik bir planınız var mı? 	<p>ÜİGM</p> <p>İŞKUR</p>	<p>Kooperatiflerin desteklenmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Örneğin; Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlendirilmesi Projesi ile kadınların kooperatifler yoluyla güçlendirilmesi, kadınların mevcut kooperatiflere aktif katılımının teşvik edilmesi, kooperatiflerin yönetiminde daha fazla sayıda yer almaları, kadın kooperatiflerine ilişkin politika geliştiren ve uygulayan kurumların kapasitesinin geliştirilmesi yoluyla kadın istihdamının ve girişimciliğinin artırılması hedeflenmektedir. Eş-faydalanıcısı Tarım ve Orman Bakanlığı olan Projenin Operasyon Tanımlama Belgesi (OIS) çalışmaları tamamlanarak Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonuna (ABTD) sunulmuştur. Proje ile kooperatif kurma/ortağı olma potansiyeli olan kadınlar, kooperatif ortağı olan kadınlar, kooperatif ortağı olan erkekler, faydalanıcı ve eş-faydalanıcı kurumların merkez ve il/ilçe müdürlükleri personeli, ilgili kamu kurumları, STK’lar, meslek örgütleri, sendikalar ve üniversitelere yönelik kapasite geliştirme ve farkındalık artırma, işbirliği geliştirme ve kooperatifçiliğe ilişkin bilimsel ve teknik çalışmalar yürütülmesi planlanmaktadır.</p> <p>Kooperatifleşme ve Kadın Broşürü: Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi İşbirliği Protokolü” kapsamında, Kooperatifleşme ve Kadın başlıklı Türkçe ve İngilizce broşür hazırlanarak 100 bin adet basılmış ve Bakanlığımız 81 il müdürlüğüne dağıtımı gerçekleştirilmiştir.</p> <p>İstihdamın korunmasını ve artırılmasına yönelik özel politika gerektiren kişilere yönelik mesleki eğitim kursları düzenliyoruz. Kooperatifler de bizim partnerimiz olabilir. Mesleki eğitim kurslarını ve işbaşı eğitim programlarını kooperatiflerle işbirliği yaparak düzenlememiz mümkündür. Kurs ve program düzenlemek için işbirliği yapmak isteyen kooperatiflerin Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüklerine müracaat ederek detaylı bilgi alması mümkündür.</p>

► Webinar 2. Bulgu/Soru/Muhatap/Cevap Tablosu Devamı

Bulgu	Soru	Muhatap	Cevap
3.19. İŞKUR'un mesleki eğitimi destekleyici programlarıyla ilgili Kooperatiflerin yararlanabileceği olanaklar olduğuyla ilgili katılımcıların yaklaşık %52'si bilgiye sahiptir.	<ul style="list-style-type: none"> İŞKUR'un mesleki eğitim ya da işbaşı eğitim faaliyetleri konusunda ayrıntılı bilgi verebilir misiniz? Kooperatifler hangi programlardan yararlanabilir? Bu programların sağladığı avantajlar nelerdir? 	İŞKUR	<p>i) Mesleki Eğitim Kursları, meslek öğrenme etkinliğidir. Kuruluşlara eğitici ücreti desteği ile kursiyerlere cep harçlığı veriliyor. Bu ücret 35 TL - 70 TL arasında değişiyor. Ayrıca Genel Sağlık Sigortası ve İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigorta primleri ödeniyor. Mesleki eğitimlere katılanlara MEB ya da üniversite tarafından sertifika verilmektedir. Mesleki eğitimlerde süre kurs düzenlenen mesleğe ilişkin modül süresine göre belirlenmekte olup en fazla 160 güne kadar düzenlenebilmektedir.</p> <p>(ii) Kooperatifin bünyesinde en az iki sigortalı çalışan varsa İşbaşı Eğitim Programı uygulanabilir. İşbaşı eğitim programlarında bir eğitim programı olması zorunluluğu bulunmuyor. Kooperatif bu programa başvurduğunda katılımcılar belirleniyor ve günlük 108,68 TL destek sağlanıyor. Bu ücret bir ayda asgari ücret düzeyine denk geliyor. İşverenlerin toplam çalışan sayısının yüzde 30'u kadar kontenjan kullanma hakkı bulunmaktadır. İşbaşı eğitim programı sonrasında programdan yararlananların en az yüzde ellisinin program süresi kadar istihdam edilme zorunluluğu bulunmaktadır.</p>
Katılımcılardan gelen bir soru engellilerin kooperatifleşme konusundaki mesleki eğitim ya da işbaşı eğitim desteklerinin durumuyla ilgiliydi.	<ul style="list-style-type: none"> Engellilerin kurduğu kooperatifler İŞKUR desteklerinden yararlanabilir mi? 	İŞKUR	<p>Engelli ve eski hükümlü çalıştırmayan işverenlerden tahsil edilen idari para cezalarının kullanımı hakkında karar vermeye yetkili Komisyonca, engellilerin kendi işlerini kurmasına, engellilerin mesleki eğitim ve rehabilitasyonları, işe ve işyerine uyum projeleri, destek teknolojileri ve korumalı işyerleri ile diğer projeler aracılığı ile istihdamlarına yardımcı olmak amacıyla hazırlanacak projelere destek verilmektedir. Bu kapsamda engellilerin kurduğu kooperatiflerde tüzel kişilik olarak engellilerin mesleki eğitim ve rehabilitasyonları, işe ve işyerine uyum projeleri, destek teknolojileri ve korumalı işyerleri ile ilgili hazırlayacakları projeler kapsamında destek alabilmeleri mümkündür. Engelli projeleri ile ilgili yılda iki defa çağrıya çıkılmakta olup çağrı döneminde hazırlanacak projelere ilişkin detaylı bilgilere www.iskur.gov.tr adresinden ulaşılabilir.</p>
Katılımcılardan gelen bir soruyla sığınmacı ve mültecilere yönelik İŞKUR eğitimleri ve iş arayan kaydı yapılması konusu soruldu.	<ul style="list-style-type: none"> Sığınmacı ve mültecilere yönelik mesleki eğitim kursları var mı, mülteciler iş arayan kaydı yapabilir mi? 	İŞKUR ÜİGM	<p>Mültecilere yönelik mesleki eğitim kursları vardır. Mülteciler de iş arayan kaydı yapabilir. Burada önemli olan yasal statülerin alınmış olması ihtiyacıdır.</p> <p>Geçici Koruma ve/veya Uluslararası Koruma Statü Başvuru/Kayıt tarihinden en az 6 ay sonra mesleki eğitim kurslarına başvuru yapılabilir.</p>

► Webinar 2. Bulgu/Soru/Muhatap/Cevap Tablosu Devamı

Bulgu	Soru	Muhatap	Cevap
İş arayanlara ulaşarak Kooperatiflere yeni ortaklar kazandırılması konusunda katılımcılardan soru yöneltildi.	<ul style="list-style-type: none"> Kooperatif kurmak isteyenler İŞKUR’daki kayıtlı iş arayanlardan kooperatife kuruluş için ortak olabilir mi? 	İŞKUR	İŞKUR’un görevleri arasında Kooperatif kurmaya ilişkin bir husus bulunmamaktadır. Ancak İŞKUR’a iş arayan ya da işveren olarak kayıt olanların veya olacakların Kooperatif üyesi veya kurucusu olmasının herhangi bir sakıncası bulunmamaktadır.
2.13. Katılımcıların, kooperatiflerde “çalışma izni ve vatandaşlık alma” ile alakalı konularda bilgi eksikliği olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin; “Yabancı uyruklular için Türkiye’de bir kooperatif ortağı olmak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı almayı kolaylaştırır.” sorusuna katılımcıların %60’ı kararsız olduğunu veya bir fikri olmadığını belirtmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> Kooperatif ortaklığının vatandaşlık almaya etkisine ilişkin bilgi verebilir misiniz? 	UİGM	Bir kooperatif ortağı olmanın vatandaşlık kazanılması hususunda münhasır bir mevzuat çalışması bulunmamakla birlikte Türkiye’de belirli süre ikamet etmek ya da yasal olarak çalışıyor olmak gibi belirli kriterler çerçevesinde yabancılar Türk vatandaşlığı kazanma konusunda başvurularını yapabilmektedir. Söz konusu kriterlere https://www.nvi.gov.tr/turk-vatandasliginin-kazanilmasi adresinden ulaşılabilir.

International
Labour
Organization

www.ilo.org